

Kontaktperson

Miljöavdelningen

Johan Johnmark

010-22 41 411

johan.johnmark@lansstyrelsen.se

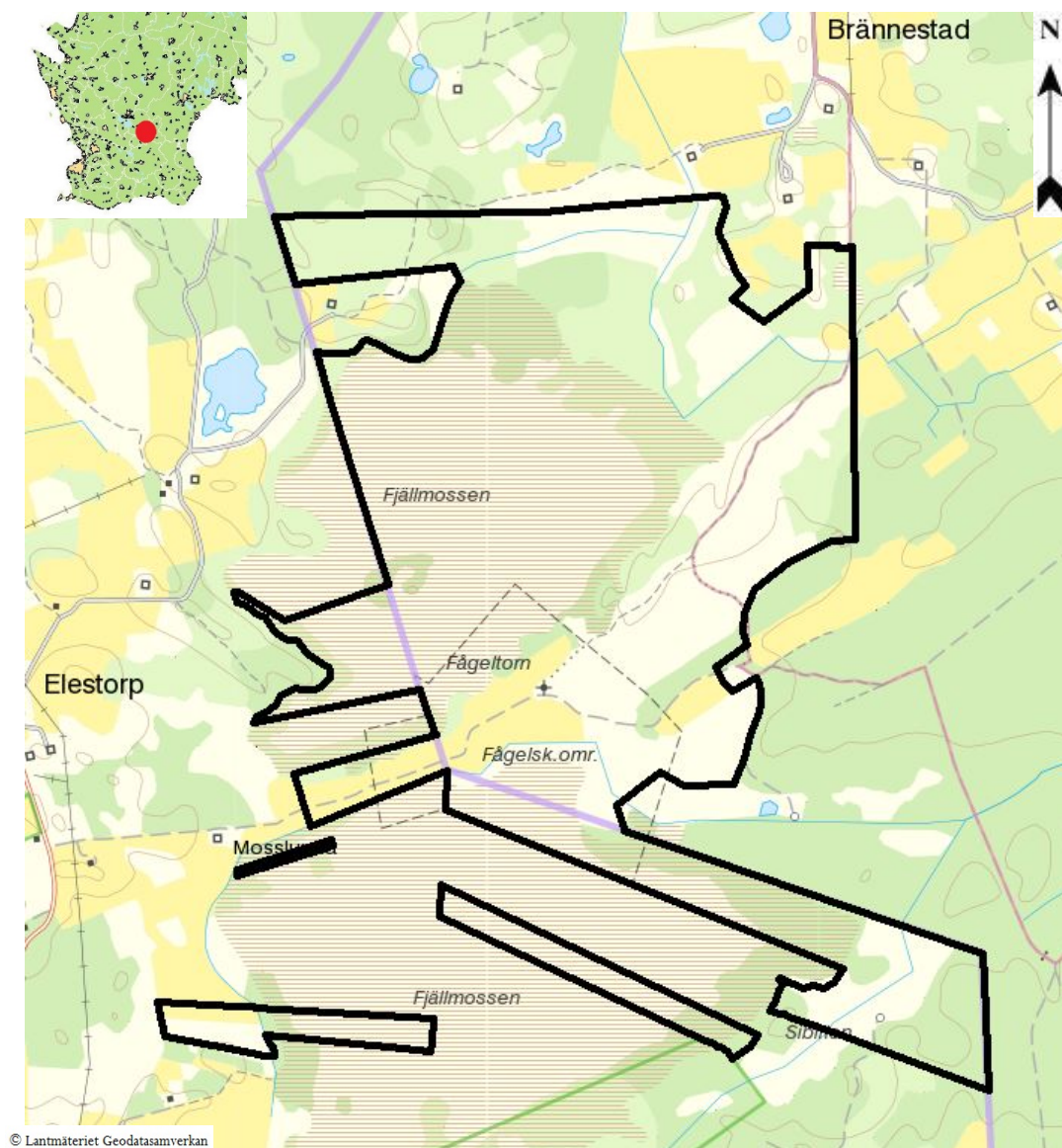
Bildande av naturreservatet Fjällmossen i Hörby och Kristianstads kommun, Skåne län

Beslut

Med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar länsstyrelsen det område som avgränsats på bifogad karta (bilaga 1) som naturreservat.

För att trygga syftet med naturreservatet ska de föreskrifter gälla, som anges nedan med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

Med stöd av 3§ Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan, Bilaga 4

Naturreservatet är utmärkt med heldragen svart linje. Skala cirka 1:15 000

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Fjällmossen
Kommun	Hörby och Kristianstad
DOS-ID¹	1013320
Natura 2000 ID²	SE 0430121
Gränser	Området begränsas av mitten av svart heldragen linje på till detta beslut bifogad karta (bilaga 1)
Fastigheter	Bus 4:3, Elestorp 1:26 och del av Elestorp 3:1 Hörby kommun, Brännestad 2:6 och del av Höghult 2:6 och Brännestad S:2 Kristianstads kommun
Markägarkategori	Naturvårdsverket och enskilda
Läge	Naturreservatet är beläget 11 km väster om Degeberga, 4 km väster om Huaröds kyrka
Kartblad	Topografiska kartan: 2D Tomelilla NO Ekonomiska kartan: 2D8f Harphult, 2D8g Stensma och 2D7g Skärhus
Koordinat centralpunkt	X: 430630 Y: 6187050 (SWEREF 99TM)
Naturgeografisk region	Nr 8, Nordöst-Skånes skogslandskap
Vegetationszon	Nemorala zonen (södra lövskogsregionen)
Inskrivna nyttjanderätter	Finns i dossien
Gemensamhetsanläggningar	Finns i dossien
Areal	225 hektar, varav 225 hektar utgörs av land
Förvaltare	Länsstyrelsen Skåne

¹ ID-nummer i Naturvårdsverkets databas Vic Natur.

² ID-nummer i Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

³ ID -nummer i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000.

Syftet med naturreservatet

1. bevara biologisk mångfald,
2. vårda och bevara värdefulla naturmiljöer,
3. tillgodose områden för friluftslivet,
4. skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter

Precisering av syftet:

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och att skydda, vårda och återställa värdefulla naturmiljöer. Områdets mosse med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras och restaureras. Områdets ädellövskog och lövsumpskog ska bevaras och återställas. Områdets kulturpräglade naturmiljöer såsom naturbetesmarker ska bevaras och återställas. I området förekommande värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter ska skyddas, återställas och nyskapas. Underlätta etablering framförallt för de arter som är beroende av myrmark. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet, utan att det påverkar områdets natur- och kulturvärden negativt.

Syftet ska tillgodoses genom att:

- Långsiktigt bevara, restaurera och utveckla myrens naturliga hydrologi, vegetation och djurliv,
- Långsiktigt bibehålla gynnsam bevarandestatus för förekommande Natura 2000-naturtyper och arter,
- Bevara och restaurera en öppen naturbetesmark med inslag av enar, blommande buskar och solitära träd, topphugga yngre bokar,
- Bedriva fortsatt hävd med nöt eller häst av markerna,
- Löpande röjningar av träd, buskar och björnbär för att förhindra igenväxning,
- Bedriva fortsatt hävd med nöt eller häst av markerna,
- Bevara och utveckla en rik och hävdgynnad flora,
- Lämna tillfälliga betesfredade områden,
- Bevara, restaurera och utveckla en flerskiktad ädellövskog, med inslag av luckor och gläntor, ålders- och artmässig variation och förekomst av död och döende ved av olika arter, stadier och grovlekar,
- Omföra granplanteringar till ädellövskog och röja bort uppväxande granar,
- Bevara, restaurera och utveckla de faunistiska, floristiska och mykologiska värdena inom området,

- Gynna i området förekommande habitatlistad¹, rödlistad² eller sällsynt art, knutna till ädellövskog,
- Införa förbud mot plockning av slåttergubbe,
- Inplantera för området lämpliga hotade eller sällsynta arter, framförallt knutna till myrmark och naturbetesmark,
- Ta bort främmande arter,
- Undvika markskador,
- Ge allmänheten möjlighet att uppleva områdets natur, dock i sådan omfattning att risk för skador på områdets biologiska värden inte uppstår,

¹ Arter som förekommer i Rådets direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter,

² Arter som är förtecknade enligt Artdatabanken som rödlistade i Sverige.

FÖRESKRIFTER

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet **att**:

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi och landskapets allmänna karaktär, yt- eller dräneringsförhållanden som att gräva, plöja, schakta, dika, rensa befintliga diken eller fylla ut,
2. uppföra byggnad, mast, luftledning, vindkraftverk eller annan anläggning,
3. plantera eller så växter,
4. sprida kalk, aska, gödnings- eller jordförbättringsmedel, eller kemiska bekämpningsmedel,
5. åstadkomma körsador,
6. avverka levande eller döda träd och buskar och/eller bortföra lövved,
7. bedriva jakt på orre,
8. omföra naturbetesmark till kultiverad betesmark eller åker,
9. släppa betesdjur under tidsperioden den 1 december till 31 mars,
10. utlägga strö eller dylikt, stödutfodra, låta betesdjur som är under behandling med långtidsverkande avmaskningsmedel beta, eller att avmaska betesdjur, eller släppa avmaskade betesdjur tidigare än 14 dagar efter avmaskning,
11. utfodra vilt,

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd

12. uppföra jaktorn.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom naturreservatet:

1. utmärkning av och upplysning om naturreservatet,
2. röjning, gallring, avverkning av träd och buskar, slutavverkning av granplantering, enligt bilaga 2,
3. restaurering och skötsel av naturbetesmark, omfattandes avverkning av träd och buskar, topphuggning, bete, bränning, slåtter, enligt bilaga 2,
4. skötsel av skog innefattande naturvårdsåtgärder (avveckling av barrträd, skapande av död/döende ved, plantering av lövträd, inhängning av föryngringsytor med ädellövskog), enligt bilaga 2,
5. restaurering av områdets hydrologi,
6. ta bort främmande arter,
7. uppsättning av holkar,
8. utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens tillgänglighet,
9. undersökningar och miljöövervakning av djur-, svamp- och växtlivet samt av mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. gräva eller på annat sätt skada block, stenar, terrängformer eller stenmurar,
2. föra bort död ved, bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående eller liggande träd och buskar,
3. gräva upp växter, plocka slåttergubbe, mossor, lavar eller vedlevande svampar,
4. medföra hund eller annat sällskapsdjur som ej hålls i fysiskt koppel,

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd

5. samla in ryggradslösa djur, t.ex. fjärilar och skalbaggar,

Slutligen är det förbjudet att utan förvaltarens tillstånd

6. sätta upp tavla, skylt, affisch eller därmed jämförlig anordning,

7. utplacera främmande föremål.

Undantag från föreskrifter

- Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som Länsstyrelsen utser, att utföra de åtgärder som behövs för reservatets vård och skötsel och som framgår av föreskrifter B1-8.
- normalt underhåll av befintliga vägar eller nedtagning av för allmänheten farliga träd (längs med vägar, leder, rastplatser etc.).
- drift, underhåll och ombyggnad inom gällande ledningsrätt, servitut eller nyttjanderätt av vid tidpunkten för detta beslut befintliga nyttjanderätter, vägar, dikningsföretag, vattendomar, ledningar kraftledningsgata och anläggningar. Inför utförande av arbete ska samråd ske med länsstyrelsen. Vid akut underhållsåtgärd kan samråd ske sedan arbetet inletts.
- underhåll av åkermark, såsom sten plockning, påbyggnad av stengärdsgård, borttagande av inväxande träd, buskar eller grenar, inom område markerat på bilaga 3.

Från föreskrifterna gäller följande undantag:

- A1 gäller ej husbehovstäkt av sand, grus och sten inom åkermark, under förutsättning att samråd enligt 12 kap 6 § Miljöbalken sker och ev tillstånd enligt Natura 2000 inhämtas.
- A1 gäller ej rensning av diken (öppna- eller täckdiken) i eller i anslutning till åkermark- eller betesmark på fastigheterna Höghult 2:6 Kristianstads kommun eller Elestorp 3:1 Hörby kommun.
- A1 gäller ej plöjning på åkermark som är markerad på bilaga 3.
- A3 gäller ej sådd av 1 eller 2 årig jordbruksgröda eller vall på mark som får plöjas enligt bilaga 3.
- A4 och A5 gäller ej på mark som får plöjas enligt bilaga 3.
- A5 utgör ej hinder att en gång per kalenderår och efter samråd med förvaltaren kör ut med fordon för underhåll av jaktorn, körskador ska minimeras så långt möjligt,
- A5 utgör ej hinder för jakträttsinnehavaren att hämta fällda djur i samband med jakt eller vid normal körning vid uppsättning av stängsel, hämtning av sjuka djur eller likande, körskador ska minimeras så långt möjligt,
- A6 gäller ej markägarens avverkning och uttag av gran, inom markerade planteringar på bilaga 2, fram till och med den 31 december 2020, därefter

får länsstyrelsen avverka granplanteringarna enligt B2. Markägaren äger rätten till virket.

- A6 gäller ej borttagning av träd eller buskar som fallit eller hotar falla över staket eller åker. Markägaren äger rätten till virket.
- A6 efter samråd med förvaltaren, jakträttsinnehavarens siktröjning av skjutgator i anslutning till jakttorn,
- A10 gäller ej stödutfodring i samband med flytt av djur inom område markerat med punkt på bilaga 3,
- A10 gäller ej utlägga strö eller dylikt, stödutfodra, låta betesdjur som är under behandling med långtidsverkande avmaskningsmedel beta på åkermark på bilaga 3, under förutsättning att sambete ej sker med mark som är benämnd naturbetesmark i skötselplanen,
- A11 gäller ej, efter samråd med förvaltaren, åtling av vildsvin. Åtling får endast ske med stationär spridare som sprider majs eller spannmål eller att fodret placeras i låda/tunna,
- C3 gäller ej för insamling av enstaka beläggsexemplar under förutsättning att insamlandet inte bryter mot fridlysningsbestämmelserna eller att arten är klassad som rödlistad samt att inrapportering sker av fyndet till Artportalen.
- C4 och C6 gäller ej för innehavare av jakträtten inom naturreservatet vid jakt och fångst av vilt i enlighet med jaktlagstiftningens bestämmelser.
- C5 gäller ej håvning, handplockning eller annan selektiv metod, som inte förstör djurets livsmiljö, med efterföljande återutsättning inom naturreservatet. Enstaka exemplar får samlas in under förutsättning att det inte bryter mot fridlysningsbestämmelserna och att fällor inte används samt att arten rapportera till Artportalen.

Föreskrifterna gäller inte tjänstemän från Länsstyrelsen i samband med tillsyns-, övervaknings och förvaltningsuppdrag.

Länsstyrelsen får enligt 7 kap 7 § miljöbalken, om det finns särskilda skäl, lämna dispens från meddelade reservatsföreskrifter.

Upplysningar

Länsstyrelsen vill upplysa om att föreskrifterna under C gäller oberoende av om beslutet överklagas samt att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området, exempelvis:

- Fridlysningsbestämmelser. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259). Vissa andra växt-, svamp- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap miljöbalken och artskyddsförordningen.
- Terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng,
- Kulturmiljölagen m.m. (SFS 1988:950) med krav på tillstånd för att rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning,
- 15 kap 31 § miljöbalken om förbud mot nedskräpning,
- Lokala och kommunala ordningsföreskrifter.

Beskrivning av området

Landskap och geovetenskapliga bevarandevärden

Fjällmossen är beläget på Linderödsåsens högläntare delar i Skåne, mellan Hörby och Degeberga. I den nära omgivningen dominerar skogsbruk med inslag av små åkerlyckor och betesmarker med höga floravärden och en riklig förekomst av kulturlämningar. Det förekommer även bokskog och blandskog.

Fjällmossen är en igenväxningstorvmark som utvecklats över en ojämnheter i berggrunden. Till en början har vatten samlats i sprickbildningen och en sjö bildats. Efter hand har denna vuxit igen och vegetationen i sjön har genom den syrefattiga miljön blivit till torv.

Biologiska bevarandevärden

Fjällmossen består av ett nemoralt myrkomplex bestående av två platåmossar. De båda mosseplanen skiljs åt av ett fastmarksparti där en orrspelsplats funnits sedan lång tid tillbaka. Själva mossen är relativt öppen med endast enstaka småtallar och inslag av björk. Stora mängder björk och tall har tagits bort genom Life(2)admires försorg. Vegetationen utgörs av växter som ljung, klockljung, tuvull, tuvsäv, kråkbär, tranbär och hjortron. Mosseplanet är på grund av decenniernas dränering tämligen torrt, med följd att torvuppbbyggnaden avtagit.

Runt mossen finns en randskog som pga sitt sydliga läge har en hög dominans av björk. I området har torvtäkt skett på flera mindre områden, vilket medfört att laggen till stora delar har försvunnit.

Vid en jämförelse av flygbilder från 1940-talet och år 2016 framträder det tydligt hur randskogen har etablerat sig i området. På 1940-talet saknades nästan helt

trädvegetation kring mossen. Även mossens koncentrisk struktur framstår som kraftigt förändrad.

I anslutning till mossen finns större sammanhängande tidigare utmarksområde som nyttjats som betesmark under mycket lång tid. Områdena domineras av en, ljung och enstaka grova tallar och andra solitära träd, främst ek, bok, fågelbär och björk. Bitvis är florans mycket fin med ett stort inslag av slättergubbe (VU) och enstaka granspira (NT).

Fjällmossen har under mycket lång tid varit känd för sitt orrspel. Antalet orrrar har dock tyvärr stadigt minskat, anledningen här till är troligen förändrad markanvändning och en ökad mängd predatorer, däribland vildsvin, på ägg och kycklingar. För något år sedan sågs de sista orrrarna. Länsstyrelsen har övervägt att upphäva växt- och djurskyddsområdet som infördes för ett antal år sedan som skydd för orrspelet, men anser att det ännu så länge är något för tidigt. Orre finns fortfarande i området. Fågellivet i övrigt består bl.a av en mängd sällsynta och hotade arter kopplade till naturtyperna, så som gröngöling (NT), stare (NT), gulspurv (VU), mindre hackspett (NT) och sånglärka (NT). Under vinterhalvåret jagar ofta kungs- och havsörn (båda NT) i området.

Friluftsliv och tillgänglighet

Området är ett populärt besöksmål för främst ornitologer eftersom där finns ett rikt fågelliv och orren tidigare spelat där. Orrspelplatsen kan ses från fågeltorn öster om spelplatsen och nås genom markväg som leder från parkeringsplats längre i öster. Området är också ett populärt vandringsstråk eftersom Skåneleden löper genom området i öster.

Skäl för beslut

Enligt 7 kap 4 § miljöbalken (MB) får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Enligt 7 kap 5 § MB skall skälen i ett beslut om att bilda naturreservat anges. I beslutet skall också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

Om det senare visar sig finnas nya skäl eller behövas ytterligare inskränkningar för att uppnå syftet med skyddet, får länsstyrelsen meddela beslut om detta.

Enligt 7 kap 6 § MB får länsstyrelsen, om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,
2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas,
3. utförs gallring, röjning, slåtter, plantering, betesdrift, avspärrning eller liknande åtgärder, eller
4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

Enligt 7 kap 30 § MB regleras föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området. Sådana föreskrifter får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. I de fall kommunen beslutar om skydd av ett område får den meddela sådana föreskrifter.

Länsstyrelsens bedömning

Det föreslagna naturreservatet har höga naturvärden och har potential att få ännu högre. Vidare har området höga geologiska värden och betydelse för att dämpa klimatförändringen. Det föreslagna naturreservatet har angivits som skyddsvärt ur naturvårds- och friluftslivssynpunkt avseende regional och kommunal nivå och omfattas eller ingår i:

- **Riksintresse enligt 3 kap 6 § MB naturvård:** Området ligger inom riksintresse för naturvården, (Fjällmossen). Ett av riksintressevärdena utgör

bl.a. värdefullt myrkomplex med en högt värderad platåformigt välvd mosse.

- **Riksintresse enligt 4 kap MB:** Stora delar av området ingår i ett totalt 281 hektar stort Natura 2000 SCI område, Fjällmossen SE 0430121.
- **Växt- och djurskyddsområde:** Enligt 14 § NVL och 15 § NVF. Beslutat 15 mars 1985. Stora delar av naturreservatet omfattas av ett beträdnadsförbud som tillkommit för att skydda spelplats för orre.
- **Länets naturvårdsprogram:** I fd Malmöhuslän ingår området i ett klass 1 område och i fd Kristianstads län ingår området i ett klass 2 område (klass 1 utgör särskilt höga naturvärden och klass 3 höga naturvärden).
- **Myrskyddsplanen:** Området ingår i Myrskyddsplanen, nr 1009266 Fjällmossen (M3), som representativ, nemoral platåmosse som är särskilt skyddsvärd till följd av sitt sydliga läge.
- **Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet:** Området ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Det är ett representativt odlingslandskap i skogs- och mellanbygd.
- **Våtmarksinventeringen:** Området omfattas av ett värdeklass 2 våtmarksområde.
- **Skogsstyrelsens utpekande:** fyra sumpskogar eller delar av sumpskogar ligger inom området, den totala arealen ligger på cirka 10 hektar. Sumpskogarna består främst av glasbjörk och kärrskog (tall/björk).
- **Rödlistade arter:** Bl.a. slättergubbe (VU), granspira (NT), revlummer, silversmygare (NT), starrgräsfjäril, violettekantad guldvinge (NT), gulsparr (VU), orre, mindre hackspett (NT), gröngöling (NT), spillkråka (NT), stare (VU), storspov (NT), sånglärka (NT), trana, trädlärka, trädpiplärka, törnskata, ängspiplärka (NT), buskskvätta (NT), backsvala (NT), duvhök (NT), kungsfågel (VU), sävsparv (VU), kungsörn (NT), havsörn (NT),
- **Habitatdirektiv lista 2 arter:** I området finns slättergubbe som är listad i bilaga 5 i habitatdirektivet, vilket innebär särskilda förvaltningsåtgärder behövs för att minska risk för insamling eller exploatering.
- **Fågelarter enligt EU:s fågeldirektiv bilaga 1, för vilka särskilda skyddsområden skall avsättas:** röd glada, *Milvus milvus* (A074) troligen häckande och födosökande och spillkråka, *Dryocopus martius* (A236) födosökande (främst vintertid).

Fjällmossen har stora botaniska och zoologiska värden. Främst genom sitt sydliga läge då det är en mosse av kontinental typ som är omgiven av björkskog, sin storlek och att den är relativt opåverkad av torvtäkt och utdikning. Mossen har stor betydelse som vattenhållande magasin. De gamla utmarksbetesmarkerna, rester av

hamlade bokar, stenmurar, tydliga spår av den gamla torvtäktsverksamheten gör att området även är skyddsvärt ur kulturhistorisk synpunkt.

Tidigare har det funnits en bra stam av orre i området. Orren har tyvärr minskat, för att ej ha hörts eller setts de senaste åren. Sannolikt pga en ökande stam av vildsvin och grävling. Orrstammen var förvisso isolerad, men länsstyrelsen anser ändå att det är några år för tidigt för att eventuellt upphäva växt- och djurskyddsområdet.

Området är intressant för friluftslivet genom sin storlek och unika miljö med höga upplevelsevärden i mosse och fäladsmark samt befintliga anläggningar. Ute på myren upplevs en i det närmaste total tystnad. Skåneleden går genom området.

Ett permanent skydd av området som naturreservat medför ett bidrag till uppfyllande av miljömålen levande skogar och ett rikt växt- och djurliv. Av ovan redovisade skäl och med syfte att bevara biologisk mångfald, skydda, vårda och återställa värdefulla naturmiljöer samt återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter bör området avsättas som naturreservat.

Länsstyrelsen har bemött inkomna yttranden och synpunkter (bilaga 5) och finner vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken att det för att skydda och vårda de värden som beskrivits ovan finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat i området, att besluta om föreskrifter för att skydda området samt fastställa en skötselplan.

Förordnandet är förenligt med grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenresurser samt med kommunens översiktsplan.

C-föreskrifterna gäller omedelbart, även om de överklagas.

Ärendets handläggning

Länsstyrelsen har arbetat under många år för att bilda naturreservat av Fjällmossen. Naturvårdsverket har förvärvat närmare ett 10-tal fastigheter i området under denna tid. Intrångsersättning har utgått under år 2018 till markägaren av Höghult 2:6 Kristianstads kommun och Elestorp 3:1 i Hörby kommun.

Området ingår i Myrskyddsplan för Sverige, som Regeringen beslutat ska vara säkerställd senast år 2015.

Länsstyrelsen har upprättat förslag till syfte, föreskrifter och skötselplan.

Ärendet har remitterats. Inkomna yttranden och länsstyrelsens bemötanden finns i bilaga 5.

Länsstyrelsen har lämnat förhandlingsuppdrag till Sollscher Lantmäterikonsult AB gällande förhandling med företrädare för Brännestad S:2 gällande rätt för förvaltare och besökare att nyttja befintlig väg och parkeringsplats till naturreservatet.

Skötselplan och förvaltning av naturreservatet

Skötselplan

Enligt 3 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. framgår bland annat att en skötselplan ska fastställas vid bildande av ett naturreservat. Skötselplanen finns bilagt till detta beslut, se bilaga 4.

Förvaltning

Länsstyrelsen Skåne är förvaltare av naturreservatet och ska fortlöpande samråda med markägare, arrendatorer, berörda myndigheter och andra berörda vid förvaltningen.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas till Regeringen, Miljö- och energidepartementet, se bilaga 7. Detta beslut har fattats av länsöverdirektör Ola Melin. I den slutliga handläggningen har även deltagit, miljödirektör Annelie Johansson, naturvårdsdirektör Cecilia Backe, enhetschef enheten för samhällsplanering Kajsa Palo, länsassessor Caroline Tornhill och naturvårdshandläggare Johan Johnmark, föredragande.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Ola Melin

Johan Johnmark

Bilagor

1. Karta med naturreservatets avgränsning
2. Karta med markerade områden gällande föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång
3. Karta med markerade undantag från föreskrifter
4. Skötselplan
5. Inkomna yttranden och länsstyrelsens bemötanden
6. Sändlista
7. Hur man överklagar

För information om hur Länsstyrelsen Skåne behandlar personuppgifter, se www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Kontaktperson

Miljöavdelningen

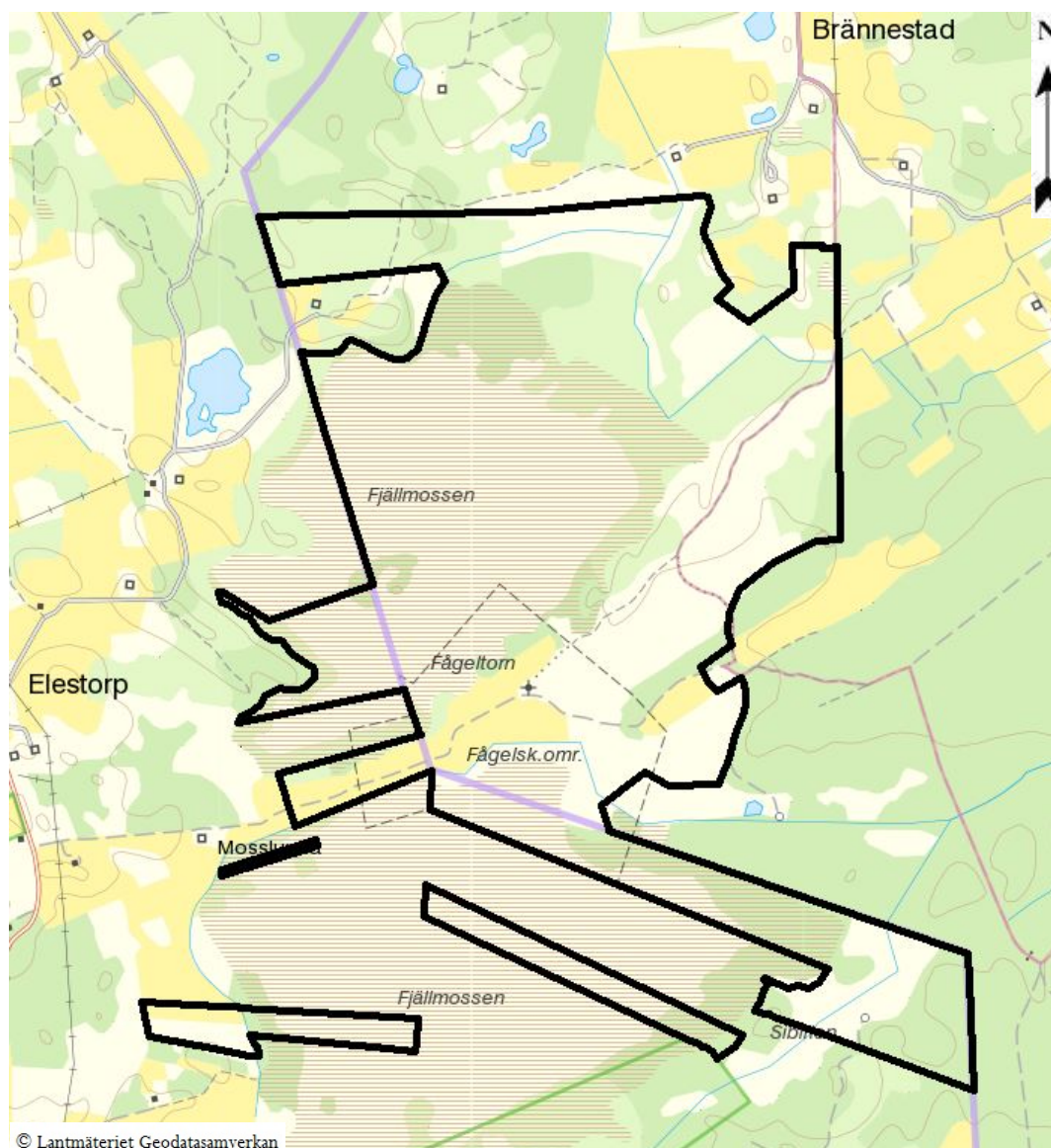
Johan Johnmark

010-22 41 411

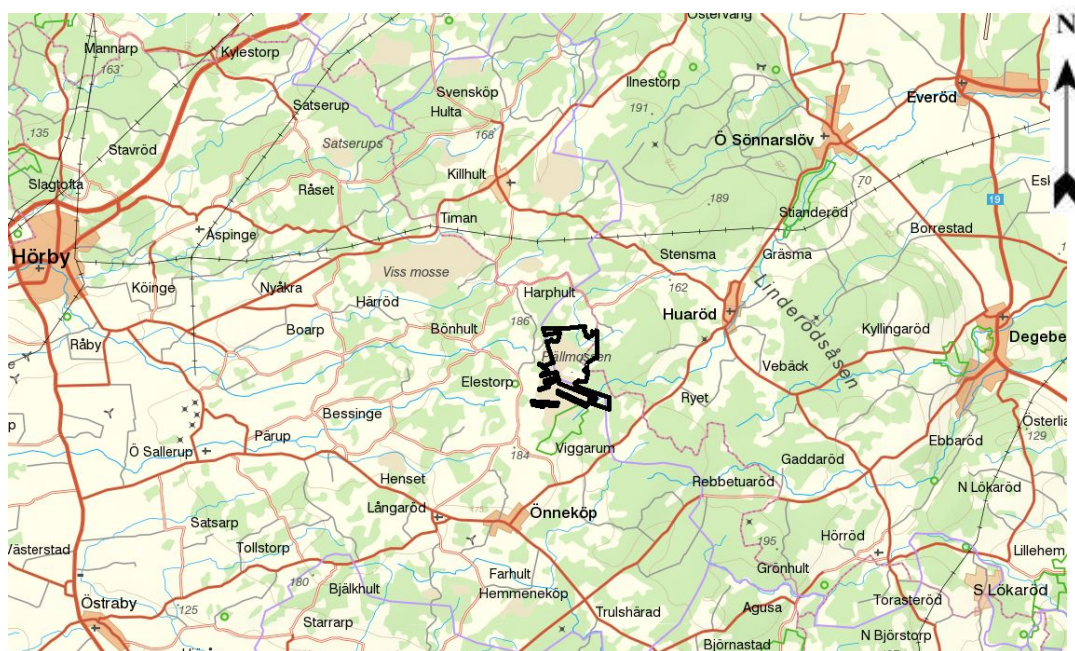
johan.johnmark@lansstyrelsen.se

Bilaga 1. Karta med naturreservatets avgränsning

Tillhör beslut den 24 januari 2019 om bildande av naturreservatet Fjällmossen i Hörby och Kristinstads kommun.

Naturreservatet är utmärkt med heldragen svart linje på kartan. Skala 1:15 000.

Översiktskarta med markerat naturreservat. Skala cirka 1:100 000

Kontaktperson

Miljöavdelningen

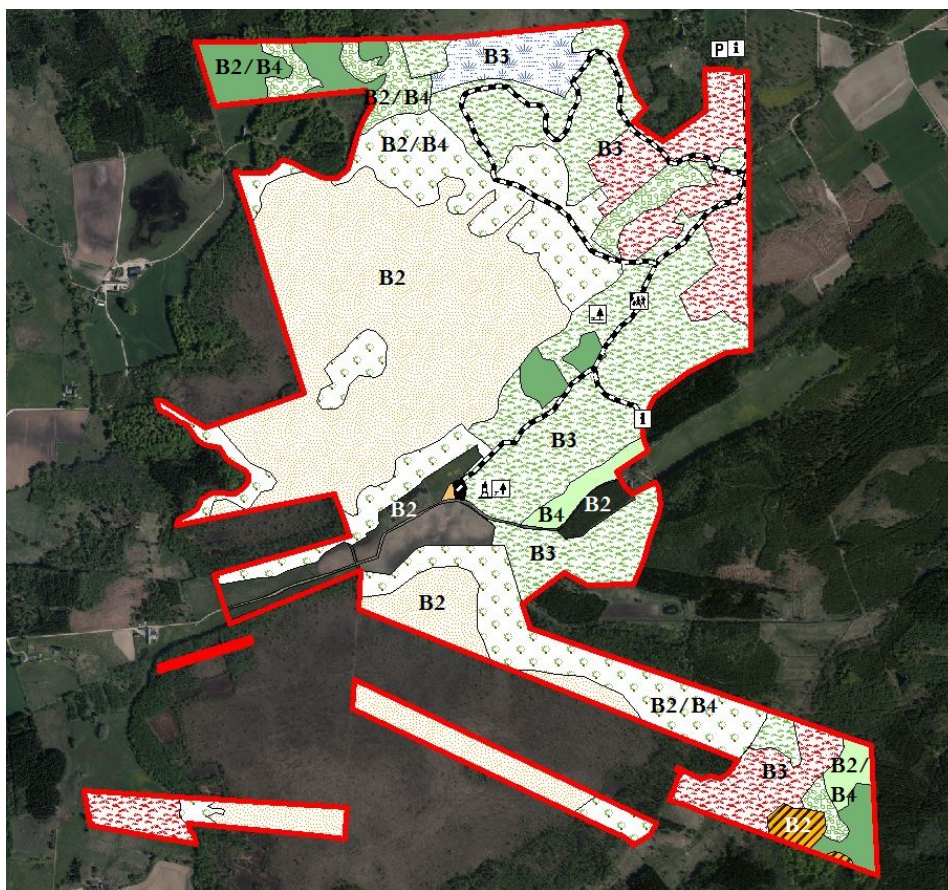
Johan Johnmark

010-22 41 411

johan.johnmark@lansstyrelsen.se

Bilaga 2. Karta med markerade områden gällande föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Tillhör beslut den 24 januari 2019 om bildande av naturreservatet Fjällmossen i Hörby och Kristianstads kommun.

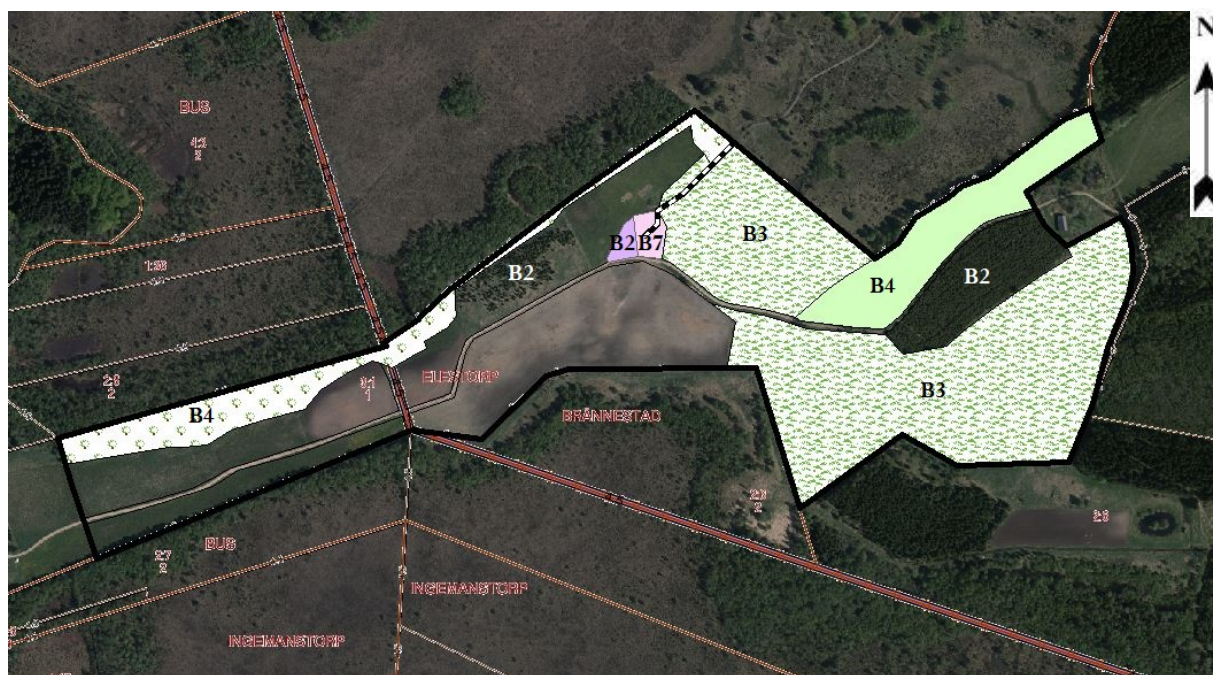
Område B2 gäller föreskrift B2 osv

B5 gäller hela området efter inhämtande av erforderliga tillstånd

B6 och B9 gäller hela naturreservatet

B7 gäller inom området lämpliga träd

B8 gäller markerade anläggningar, led rastplats och fågeltorn

Detaljbild

Område B2 gäller föreskrift B2 osv

B7 som avser fågeltorn och vandringsled

Kontaktperson

Miljöavdelningen

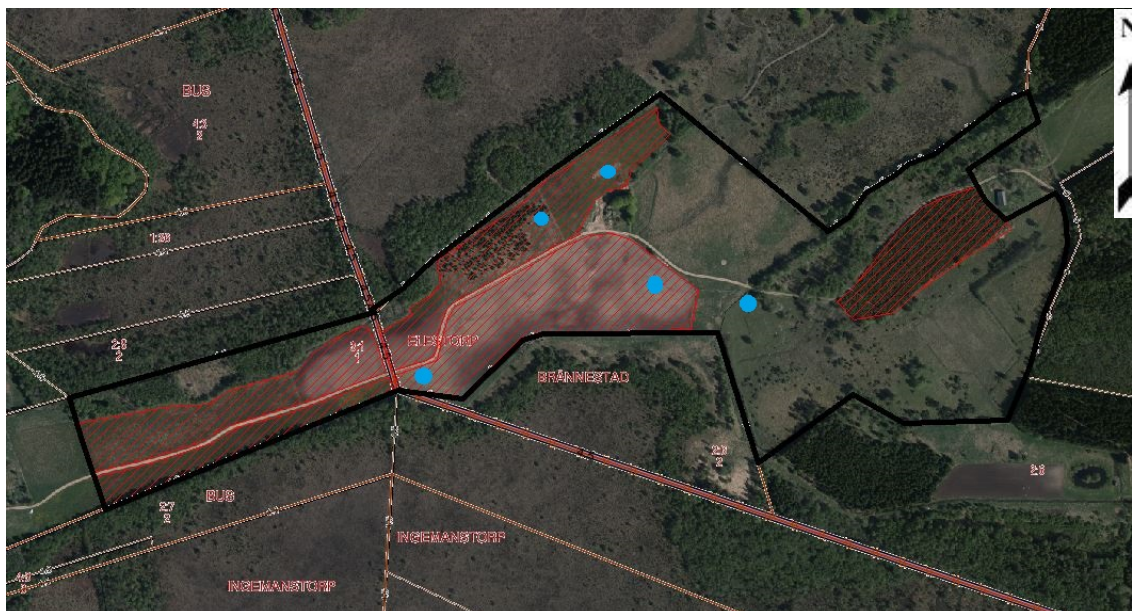
Johan Johnmark

010-22 41 411

johan.johnmark@lansstyrelsen.se

Bilaga 3. Karta med markerade undantag från föreskrifter

Tillhör beslut den 24 januari 2019 om bildande av naturreservatet Fjällmossen i Hörby och Kristianstads kommun.

Rödrasterat område utgör åkermark och är undantagen föreskrift A1, A3, A4, A5 och A6 gällande markägarens avverkning och uttag av gran samt granplanteringar återförs till plöjningsbara åkrar. Vidare utgör rödrasterat område undantag från A10 gällande att det är tillåtet att utlägga strö eller dylikt, stödutfodra, låta betesdjur som är under behandling med långtidsverkande avmaskningsmedel på dessa marker, under förutsättning att sambete ej sker med mark som är benämnd naturbetesmark i skötselplanen,

Blåa prickar utgör undantag från A10, där stödutfodring i samband med flytt av djur får ske.

Länsstyrelsen
Skåne

BILAGA 4

511-15201-2018
1266-206
1290-205

Skötselplan för naturreservatet Fjällmossen Hörby och Kristianstads kommun Skåne län

Samt inarbetad bevarandeplan för Natura 2000 området, Fjällmossen SE 043012

Tillhör beslut den 24 januari 2019 om bildande av naturreservatet Fjällmossen i Hörby och Kristianstads kommun

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	7
1.1 Syftet med naturreservatet	7
1.2 Information om Natura 2000	8
1.3 Vad är bevarandestatus	9
1.4 Viktigt att tänka på.....	9
1.5 Motivering till och syfte för Natura 2000-området	9
1.6 Naturtyper enligt Natura 2000.....	10
1.6.1 Utpekade Natura 2000-naturtyper.....	10
1.7 Bevarandemål.....	11
1.8 Beskrivning av naturtyper.....	12
1.9 Prioriterade bevarandeåtgärder.....	12
1.10 Vad kan påverka området negativt?.....	12
1.11 Skydd och regleringar	13
2. ALLMÄN BESKRIVNING OCH BEVARANDEVÄRDEN	14
2.1 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria	14
2.2 Områdets bevarandevärden	16
2.2.1 Geovetenskapliga bevarandevärden	16
2.2.2 Biologiska bevarandevärden.....	17
2.2.3 Kulturhistoriska bevarandevärden.....	18
2.2.4 Intressen förfriluftslivet	19
3. PLANERAD MARKANVÄNDNING OCH SKÖTSEL	19
3.1 Bevarandemål	19
3.2 Generella åtgärder	19
3.3 Naturreservatet och olika former av lantbruksstöd	19
3.4 Specifika åtgärder	20
3.4.1 Åtgärder för fjärilar, humlor och bin.....	20
3.4.2 Åtgärder för slättergubbe Natura 2000-art (kod 1762).....	20
4 MÅL OCH ÅTGÄRDER FÖR SKÖTSELOMRÅDEN.....	21
4.1 Skötselområde Naturbetesmark cirka 73,4 hektar, varav restaurering cirka 24 hektar	21
4.1.1 Beskrivning	21
4.1.2 Bevarandemål	21
4.1.3 Restaureringsåtgärder inom -idag träd och buskbevuxna ytor, cirka 15,4 hektar	22
4.1.4 Restaureringsåtgärder -inom idag öppen mark cirka 8.6 hektar.....	22
4.1.5 Skötselåtgärder	23
4.2 Skötselområde Öppen mosse med laggkärr cirka 67,9 hektar	23
4.2.1 Beskrivning	23

4.2.2 Bevarandemål	24
4.2.3 Restaureringsåtgärder	24
4.2.4 Skötselåtgärder	25
4.3 Skötselområde Randskog cirka 42,9 hektar	25
4.3.1 Beskrivning	25
4.3.2 Bevarandemål	25
4.3.3 Restaureringsåtgärder	25
4.3.4 Skötselåtgärder	26
4.4 Skötselområde Ädellövskog cirka 12 hektar	26
4.4.1 Beskrivning	26
4.4.2 Bevarandemål	26
4.4.3 Restaureringsåtgärder	27
4.4.3 Skötselåtgärder	27
4.5 Skötselområde Ädellövskog restaurering cirka 3,6 hektar	27
4.5.1 Beskrivning	27
4.5.2 Bevarandemål	27
4.5.3 Restaureringsåtgärder	27
4.6 Skötselområde Lövsumpskog cirka 8 hektar	28
4.6.1 Beskrivning	28
4.6.2 Bevarandemål	28
4.6.3 Restaureringsåtgärder	29
4.6.3 Skötselåtgärder	29
4.7 Skötselområde Betesmark alternativt våtmark cirka 5,6 hektar	29
4.7.1 Beskrivning	29
4.7.2 Bevarandemål	30
4.7.3 Restaureringsåtgärder	30
4.7.3 Skötselåtgärder	30
4.8 Skötselområde Åkermark cirka 10,3 hektar, varav restaureringsmark cirka 2,4 hektar	30
4.8.1 Beskrivning	30
4.8.2 Skötselåtgärder	30
4.9 Skötselområde Tåktområde cirka 0,1 hektar	31
4.9.1 Beskrivning	31
4.9.2 Skötselåtgärder	31
4.10 Skötselområde Anläggningar cirka 0,1 hektar	31
4.10.1 Beskrivning	31
4.10.2 Bevarandemål	32
4.10.3 Skötselåtgärder	32
5 FRILUFTSLIV	32
5.1 Allmän inledning	32
5.2 Utmärkning av naturreservatets gräns	32
5.3 Information	32
5.4 Parkering	33
5.5 Vandringsleder	33
5.6 Rastplats	33
5.7 Renhållning och sanitära anordningar	33
6 KONSEKVENSER AV KLIMATFÖRÄNDRINGEN	33

7 JAKT OCH FISKE.....	33
8 TILLSYN	34
9 DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING.....	34
9.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder	34
9.2 Dokumentation av skötselåtgärder	34
10 KOSTNADER OCH FINANSIERING.....	34
10.1 Ekonomisk utredning	34
10.2 Finansiering av förvaltningen.....	34
11 PRIORITERING AV ÅTGÄRDER OCH KOSTNADSANSVAR	35
12 RÖDLISTADE ARTER ENLIGT ARTDATABANKEN ÅR 2015	37
13 KÄLLOR.....	38
13.1 Litteratur	38
13.2 Kartor	38

BILAGOR

A. Skötselområden och anläggningar

B. Målbild och anläggningar

C. Natura 2000-området Fjällmossen, norra delen, med naturtyper enligt Natura 2000

D. Natura 2000-området Fjällmossen, södra delen, med naturtyper enligt Natura 2000

E. Naturtypskoder för kartan

1. Inledning

Skötselplanen beskriver ett områdes värden enligt befintligt kunskapsläge och redogör även för hur och när dessa värden ska skötas. Bakom detta ligger syftena med bildandet av ett naturreservat. Syftena styr vilka föreskrifter (regler) som ska gälla. Föreskrifterna redovisas i det dokument där bildandet av naturreservatet beslutas. Men, för att uppnå syftena med ett naturreservat kan det också krävas en särskild skötsel- vilken redovisas i detta dokument.

Naturreservatet utgör ett Natura 2000 område varför skötselplanen ska vara en kombinerad skötselplan och bevarandeplan. Natura 2000 är ett nätverk av skyddsvärda områden inom EU. Till varje Natura 2000-område finns en bevarandeplan som består av en beskrivning av vilka naturtyper och arter som finns inom Natura 2000-området, huruvida dessa har en fullgod bevarandestatus och vilken skötsel som behövs för att dessa naturvärden ska finnas kvar långsiktigt. Bevarandeplanen innehåller också en beskrivning av vilka verksamheter och åtgärder som kan hota de arter och livsmiljöer som ska skyddas inom Natura 2000-nätverket och används som underlag vid samråd och tillståndsprövningar av verksamheter och åtgärder inom och i anslutning till Natura 2000-området.

Skötselplanen anger också vad som är viktigast att göra om förvaltaren av naturreservatet, dvs den som är ansvarig för skötseln, behöver prioritera. Skötselplanen vänder sig dock inte bara till förvaltaren utan även till markägare och andra intressenter.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen och uppföljning i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t ex en stiftelse eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen börjar med en beskrivande del där bl.a. naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns redovisas. Därefter följer en redogörelse för bevarandemålen och för hur naturreservatet ska skötas för att uppnå målen och syftena.

1.1 Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och att skydda, vårda och återställa värdefulla naturmiljöer. Områdets mosse med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras och restaureras. Områdets ädellövskog och lövsumpskog ska bevaras och återställas. Områdets kulturpräglade naturmiljöer såsom naturbetesmarker ska bevaras och återställas. I området förekommande värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter ska skyddas, återställas och nyskapas. Underlätta etablering framförallt för de arter som är beroende av myrmark. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet, utan att det påverkar områdets natur- och kulturvärden negativt.

Syftet ska tillgodoses genom att:

- Långsiktigt bevara, restaurera och utveckla myrens naturliga hydrologi, vegetation och djurliv,

- Långsiktigt bibehålla gynnsam bevarandestatus för förekommande Natura 2000-naturtyper och arter,
- Bevara och restaurera en öppen naturbetesmark med inslag av enar, blommande buskar och solitära träd, topphugga yngre bokar,
- Bedriva fortsatt hävd med nöt eller häst av markerna,
- Löpande röjningar av träd, buskar och björnbär för att förhindra igenväxning,
- Bedriva fortsatt hävd med nöt eller häst av markerna,
- Bevara och utveckla en rik och hävdgynnad flora,
- Lämna tillfälliga betesfredade områden,
- Bevara, restaurera och utveckla en flerskiktad ädellövskog, med inslag av luckor och gläntor, ålders- och artmässig variation och förekomst av död och döende ved av olika arter, stadier och grovlekar,
- Omföra granplanteringar till ädellövskog och röja bort uppväxande granar,
- Bevara, restaurera och utveckla de faunistiska, floristiska och mykologiska värdena inom området,
- Gynna i området förekommande habitatlistad¹, rödlistad² eller sällsynt art, knutna till ädellövskog,
- Införa förbud mot plockning av slåttergubbe,
- Inplantera för området lämpliga hotade eller sällsynta arter, framförallt knutna till myrmark och naturbetesmark,
- Ta bort främmande arter av träd och buskar,
- Undvika markskador,
- Ge allmänheten möjlighet att uppleva områdets natur, dock i sådan omfattning att risk för skador på områdets biologiska värden inte uppstår,

¹ Arter som förekommer i Rådets direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter,

² Arter som är förtecknade enligt Artdatabanken som rödlistade i Sverige.

1.2 Information om Natura 2000

I samband med inträdet i Europeiska Unionen har Sverige accepterat att delta i arbetet med att etablera ett nätverk av skyddade områden i Europa kallat Natura 2000. Nätverket byggs upp av områden som föreslås av regeringen och som antas av kommissionen i enlighet med två direktiv inom naturvårdsområdet, EU-rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, senast ändrat genom direktiv 2006/105/EG (habitatdirektivet) och EU-rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) inklusive direktivens uppdateringar.

Direktiven har sin grund i Bernkonventionen som var först med att rättsligt skydda arter och deras livsmiljöer i Europa. EU-direktiven bygger på nya kunskaper och inför principen att bevara naturtyper för deras egen skull och inte enbart för att de utgör hemvist för vissa arter. Habitat- och fågeldirektivet är EU:s bidrag till bevarandet av den biologiska mångfalden så som det lades fast i Konventionen om biologisk mångfald i Rio 1992.

Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda och vårda de områden som är föreslagna att ingå eller som ingår i Natura 2000 och detta regleras i den svenska lagstiftningen i Miljöbalken med tillhörande Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m m. Det innebär att

åtgärder som kan inverka negativt på bevarandestatus för preciserade habitat eller arter inom naturreservatet kräver samråd och i vissa fall tillstånd enligt miljöbalken med tillhörande förordningar.

1.3 Vad är bevarandestatus

Natura 2000 innebär att alla EU-länder ska vidta åtgärder för att naturtyper och arter som utpekats ska ha *fullgod bevarandestatus*. Det innebär att man ska försäkra sig om att de utpekade naturtyperna och arterna finns kvar långsiktigt i Europa. För en naturtyp kan *fullgod bevarandestatus* innebära att man bevarar de strukturer och funktioner som finns i naturtypen och att de arter som är typiska för naturtypen finns kvar i livskraftiga populationer. För en art innebär *fullgod bevarandestatus* att arten finns i livskraftiga populationer och att förekomsten av dess livsmiljö är tillräcklig.

1.4 Viktigt att tänka på

För att inte skada Natura 2000 områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom eller i anslutning till ett Natura 2000-område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller åtgärder på skogsmark ska istället Skogsstyrelsen kontaktas. Bevarandeplanen eller den kombinerade bevarandeplanen och skötselplanen för ett Natura 2000-område kan revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningarna förändras. När bevarandeplanen förändras medför det att den måste fastställas på nytt. Då ges markägare och andra berörda möjlighet att lämna synpunkter. Vid tillståndsprövning är det viktigt att utnyttja den nya kunskapen som finns i reviderade bevarandeplaner eller kombinerade bevarande- och skötselplaner även innan dessa planer har beslutats.

1.5 Motivering till och syfte för Natura 2000-området

Motiveringen till utpekandet är att det endast finns två till tre opåverkade högmossar av den här typen i Skandinavien. Om en hydrologisk restaurering genomförs bedöms i de närmast naturliga förhållande återställas. Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa fullgod bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller habitatsdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

1,6 Naturtyper enligt Natura 2000

1.6.1 Utpekade Natura 2000-naturtyper

Tabell 1. Naturtyper inom naturreservatet Fjällmossen-Brännestad, se även bilaga 1. Natura 2000-koder inom parentes.

Naturtyperna indelas i fullgod bevarandestatus där alla kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt för typiska arter är uppfyllda. I en icke fullgod naturtyp uppfylls definitionen för naturtyp men det kan saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter.

♦ Naturtyp, där arealen har ändrats

Naturtyp	Areal (ha) med bedömd bevarandestatus		
	Fullgod	Icke fullgod	Totalt
Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen (4030)	18,1		18,1
Enbuskmarker nedanför trädgränsen (5130)	7,9		7,9
*Artrika stagg-gräsmarker nedanför trädgränsen (6230)	0,12		0,12
Fuktängar med blåttåtel eller starr (6410)	4,4		4,4
*Högmossar (7110) "			139,9
*Undergrupp Högmossar – Öppna mosseplan (krontäckning 0-30%) (7111)		83,9	
*Undergrupp Högmossar – Trädklädda mosseplan och delar av mosse (krontäckning 30-100%) (7112)		0,1	
*Undergrupp Högmossar – Laggkärr (krontäckning 0-30%) (7114)		1,2	
*Undergrupp Högmossar – Trädklädda mosseplan och delar av mosse, laggkärr (krontäckning 0-100%) (7115)		54,7	
Degenererade högmossar (7120)			5,0
Undergrupp Degenererade högmossar – Öppna mosseplan (krontäckning 0-30%) (7121)		4,3	
Undergrupp Degenererade högmossar – Laggkärr (krontäckning 0-30%) (7124)		0,75	
Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn (7140)			2,0
Undergrupp Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn – Kärr och gungflyn (7142)	2,0		
Trädklädd betesmark (9070)			0,46
Undergrupp Trädklädd betesmark – Ädellövsdominerade trädklädda betesmarker (9072)	0,46		
*Lövsumpskog (9080)	3,0	0,98	4,0
Näringsfattig bokskog (9110)		5,3	5,3
Total areal naturtyper	187,1		
*prioriterad naturtyp enligt Natura 2000			
"Ny areal för naturtyp som ännu inte är beslutad av Regeringen			

Icke naturtyper	
<i>Utvecklingsmark mot:</i>	
Frisk-fuktig gräsmark (4030/5130/6230/6410)	1,7
Total areal utvecklingsmarker	1,7
Total områdesareal	280,4

1.7 Bevarandemål

Arealen av Högmossar (7110) med undergrupperna 7111, 7112, 7114 och 7115 ska vara minst 139,9 hektar. Arealen Öppna svagt välvda mossar, fattiga kärr och gungflyn (7140) ska vara minst 2 hektar. Våtmarkens hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken som medför negativ påverkan. Grundvattennivån ska vara naturligt hög under större delar av året. Torvbildning ska ske aktivt i myren. Bottenskiktet ska domineras av vitmossor. Vedartad igenväxningsvegetation ska vara begränsad.

Degenererade högmossar (7115) har inte en fullgod bevarandestatus på grund av den stora påverkan de mänskliga aktiviteterna har haft på mossen. Om naturtypen i framtiden uppnår fullgod bevarandestatus är ambitionen att den ska övergå i naturtypen Högmossar (7110).

Arealen Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen (4030) ska vara minst 18,1 hektar. Arealen av Enbuskmarker nedanför trädgränsen (5130) ska vara minst 7,9 hektar. Arealen av Fuktängar med blååtäl eller starr (6410) ska vara minst 4,4 hektar. Arealen *Artrika stagg-gräsmarker nedanför trädgränsen (6230) ska vara minst 0,12 hektar. Arealen trädklädd betesmark (9070) ska vara minst 0,46 hektar.

Bevarandemålet är att regelbunden hävd genom bete ska påverka området. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter som en, ljung och slåttergubbe ska föryngra sig. Hydrologin ska vara naturlig med naturliga grundvattennivåer som skapar markfuktighet. Fysiska strukturer i form av buskar ska förekomma allmänt. Träd som en ska förekomma i riklig mängd. Träd som bok, tall, ek och fågelbär ska förekomma sparsamt. Det ska finnas både gamla träd och ersättningsträd. Träd som bär spår av topphugning ska förekomma allmänt. Fält-, botten- och markskikt ska präglas av hävd eller annan regelbunden störning [specificera ev.]. Ingen skadlig ansamling av förna bör finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma. Betesdjuren ska inte ges medel mot parasiter som finns kvar i dyngan och kan påverka dynglevande organismer negativt. Artsammansättningen i fält- och bottenskiktet ska vara naturlig och bestå av karakteristisk för naturtypen förekommande betesmarksarter. Främmande/invasiva arter ska inte förekomma. Ingen igenväxningsvegetation av framförallt björk ska förekomma mer än i begränsad utsträckning. Följande typiska arter ska förekomma, trädlärka, törnskata, slåttergubbe och granspira.

Arealen av näringsfattig bokskog (9110) ska vara minst 5,3 hektar. Arealen lövsumpskog (9080) ska vara 4 hektar. Småskaliga naturliga processer som t. ex. trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning, stormfällning eller brand ska påverka dynamik och struktur.

Naturliga hydrologi och grundvattennivåer som skapar markfuktighet ska påverka dynamik och struktur. Vattenståndet ska variera naturligt och översvämningar som sker regelbundet och/eller säsongsvis ska påverka dynamik och struktur. Ädellövträd ska prägla den näringsfattiga bokskogen (9110). I 9110 ska det finnas gamla träd och föryngring av dessa med av följande arter bok (riklig), ek (tämligen allmän), asp (enstaka), sälg (enstaka), rönn (enstaka). Al och glasbjörk ska prägla lövsumpskogen (9080). I 9080 ska det finnas gamla träd och föryngring av dessa med av följande arter al och glasbjörk. Gemensamt gäller att trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas följande strukturer/substrat, gamla träd (rikligt), liggande död ved och stubbar (rikligt), stående döda eller döende träd (rikligt), död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddeklar (rikligt); träd med hackspettsbohål (enstaka); gamla träd med grov bark, skador, håligheter, mulm eller döda delar (allmän-riklig). Gran ska inte förekomma mer än undantagsvis. Främmande trädarter ska inte finnas i området. Typiska/karakteristiska arter som större hackspett ska förekomma.

1.8 Beskrivning av naturtyper

*Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen (4030), enbuskmarker nedanför trädgränsen (5130), *artrika stagg-gräsmarker nedanför trädgränsen (6230), fuktängar med blåtåtel eller starr (6410) och trädklädd betesmark (9070)* ingår i skötselområde Naturbetesmark, se beskrivning i kapitel 4. Naturtyperna är satta som fullgod bevarandestatus, dock bör fortsatt röjning ske framförallt i enbuskmarken för att vidmakthålla fullgod bevarandestatus.

**Högmossar (7110), degenererade högmossar (7120), öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn (7140)* ingår i skötselområde Öppen mosse med laggkärr, se beskrivning i kapitel 4. Stora delar har röjts de senare åren men återväxten av björk är kraftig varför hydrologiska åtgärder bör vidtas.

**Lövsumpskog (9080)* ingår i skötselområde Lövsumpskog, se beskrivning i kapitel 4. Merparten av lövsumpskogen har fullgod bevarandestatus. Generellt sett råder det brist på döende och död ved i dessa.

Näringsfattig bokskog (9110) ingår i skötselområde Ädellövskog, se beskrivning i kapitel 4. Området är satt som icke fullgod bevarandestatus, mycket beroende på att skogen fortfarande har relativt låg ålder och saknar döende och död ved.

1.9 Prioriterade bevarandeåtgärder

De prioriterade bevarandeåtgärderna för hela Natura 2000-området ska i första hand vara sådana åtgärder som bidrar till att uppnå gynnsam bevarandestatus.

De prioriterade bevarandeåtgärderna är översyn av hydrologin, röjning på mosseplanet, beteshävd av naturbetesmarkerna utökad beteshävd.

I kapitel 4 kommer mer specifika skötselåtgärder att tas upp under varje skötselområde.

1.10 Vad kan påverka området negativt?

Det finns flera faktorer som kan påverka naturtypernas vegetation och artsammansättning på ett negativt sätt. Nedan listas de som bedöms utgöra störst risk för områdets arter och naturtyper:

- Förändring av områdets, men framför allt mossens, hydrologi både inom och utanför området genom t.ex. markavvattning. Förändrad vattenkemi och försämring av vattenkvaliteten genom t.ex. utsläpp i åar eller ökad näringsbelastning,
- Utebliven eller svag beteshävd. Om betesmarkerna och enefäladerna tillåts växa igen under längre perioder utarmas floran successivt och artsammansättningen rubbas så att mer högväxande och kvävegynnade arter dominerar,
- Igenväxning av sly och ett alltför tätt träd- och buskskikt.
- Plockning eller annan exploatering av den rödlistade floran och faunan i området,
- Avverkning av skogen inom området eller i omkringliggande områden,
- Avverkning av hålträd och kvarstående döda eller döende träd inom området eller i omkringliggande områden,
- Användning av avmaskningsmedel som påverkar dyngbaggefaunan negativt.
Användning av avmaskningsmedel med samma miljöpåverkan som avermectin är negativt för den dynglevande insektsfaunan och bör undvikas i så stor utsträckning som möjligt.
Avmaskningsmedel bör inte användas utom när det sker på Veterinärens inrådan,
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar som framför allt skadar de värden som är knutna till lavfloran,
- Gödsling eller annan tillförsel av näringsämnen (t.ex. gödsling, kalkning, kväveläckage från omgivande marker, spridning av rötslam, stödutfodring m.m.) från annan källa än från betande djur som skadar mark och vegetation. Tillskottsfodring av betesdjur ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran. Betesmarkerna får inte sambetas med gödslade marker och tillskottsfodring av betesdjur får endast ske i samband med övergångsfodring vid betessläpp och installning,
- Användning av bekämpningsmedel och kemikalier i de omkringliggande skogarna och åkrarna,
- Spridning av invasiva arter, t.ex. jättebjörnloka, parkslide eller jättebalsamin som riskerar att konkurrera ut naturligt förekommande arter i området,
- Nedskräpning,
- Bebyggelse, vägar, anläggningar och annan markexploatering och markanvändningsförändring, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet, i objektet eller i angränsande områden som kan påverka naturvärdena i området negativt,
- Avfall och avlopp från hushåll, faciliteter och campingboende, t.ex. husbilar eller husvagnar, inom och utanför området,
- Isolering. Området är till viss del isolerat från andra områden med liknande naturtyper, vilket gör det svårt för arter att återkolonisera området ifall de skulle försvinna från området.

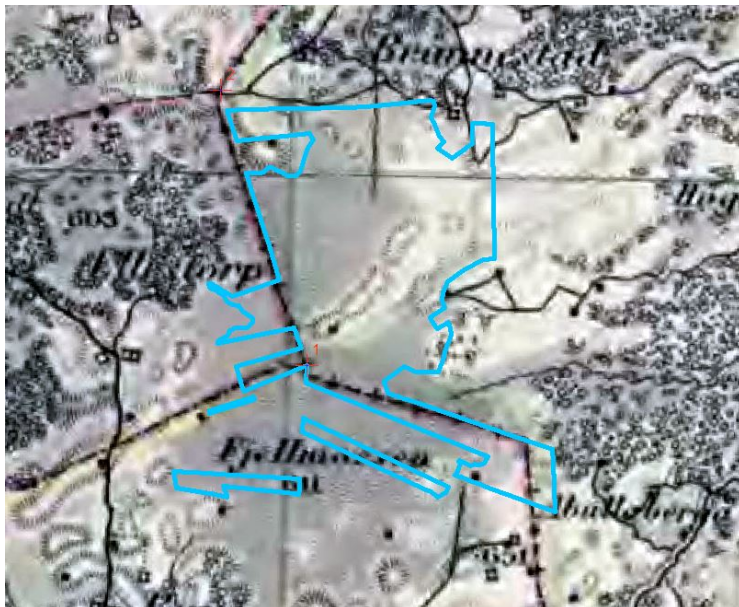
1.11 Skydd och regleringar

Området har fått Natura 2000-klassning inom art- och habitatdirektivet, SE0430121, och i och med det fastställdes det i januari 2005 av regeringen som ett område av gemenskapsintresse (SCI-område) och i mars 2011 förklarades området, av regeringen, som ett särskilt bevarandeområde (SAC-område). Delar av Natura 2000 området ligger inom naturreservatet Viggurum, där nuvarande skötselplan medger normalt skogsbruk i vissa delar. Med naturreservatet Fjällmossen kommer dock huvuddelen av Natura 2000 att få ett långsiktigt skydd. Kvar utanför naturreservat ligger cirka 3,5 hektar mark.

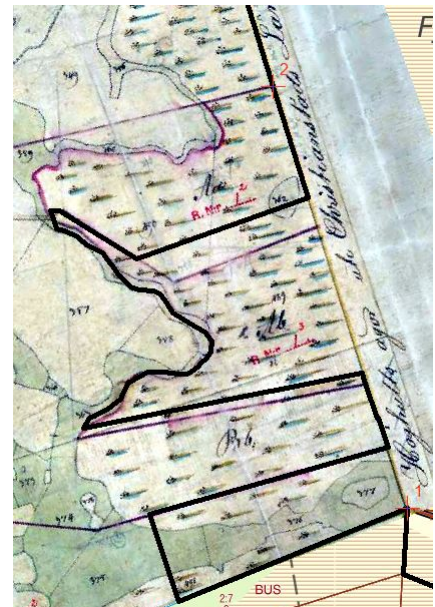
2. Allmän beskrivning och bevarandevärden

2.1 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria

Eftersom Fjällmossen historiskt sett ligger i två olika län och i tre olika socknar avspeglar det sig på kartsidan. De flesta kartor visar därför inte hela mossen. Namnet Fjällmossen verkar vara gammalt datum, då den benämndes så redan vid laga skifte 1836. Generalstabskartan från år 1865 visar ett öppet landskap med i stort sett avsaknad av träd, vilket indikerar ett hårt nyttjande av landskapet. Det öppna förhållandet har hållit i sig till 1950-talet då området allt mer började växa igen. På den ekonomiska kartan från år 1926-34 framgår det att en mängd smala fastigheter är utlagda på mossen i syfte att kringboende markägare skulle kunna hämta torv på myren, både för strö till djuren och för uppvärmning. I området finns åtskilliga torvgravar som vittnar om denna omfattande verksamhet, vidare finns fortfarande även några maskiner kvar som användas vid torvbruket. De brukningsbara delarna av området har nyttjats som åker, flera av dessa har först kunnat nyttjas efter dikning. Eftersom det är organogena jordar i område har dikningen satt igång en oxidationsprocess med följd att åkern sjunker och åter blir blöt, vilket fodrar ny dikning. Detta förlopp är irreversibelt så länge åkern brukas och slutar med att merparten av jorden är bortodlad och området blir blött. Idag brukas enbart åkrarna som ligger emellan den norra och den södra mossen. Enefälden har en lång markhistorisk kontinuitet i området. Tidigare utgjordes stora delar av landskapet av enefälader. Dessa kom dock från mitten av 1900-talet allt mer att ersättas med granplanteringar. Skogen i området har enbart en viss kontinuitet längst uppe i nordvästra hörnet, där ädellövskog bredde ut sig även i början av 1900-talet. I övrigt har i princip all skog vuxit upp sedan mitten av 1900-talet. Igenväxningen har påskyndats kraftigt av dikning, kvävenedfall och framförallt en förändrad markanvändning. I syfte att motverka igenväxningen genomförde Länsstyrelsen kring år 2015 rövning av stora delar av mosseplanet. Om inte hydrologiska förändringar kommer till stånd kommer dessa rövningar behöva återupptas.

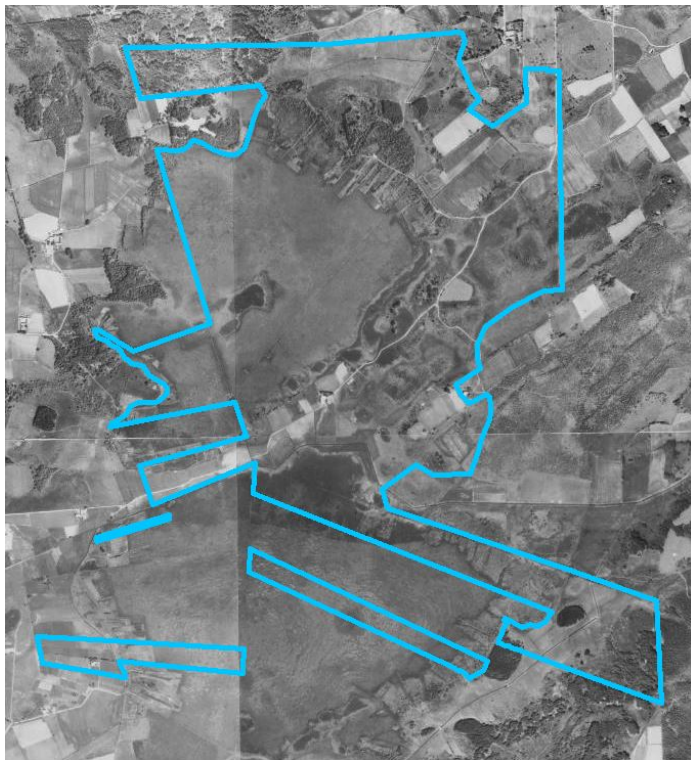
Generalstabskartan från år 1865

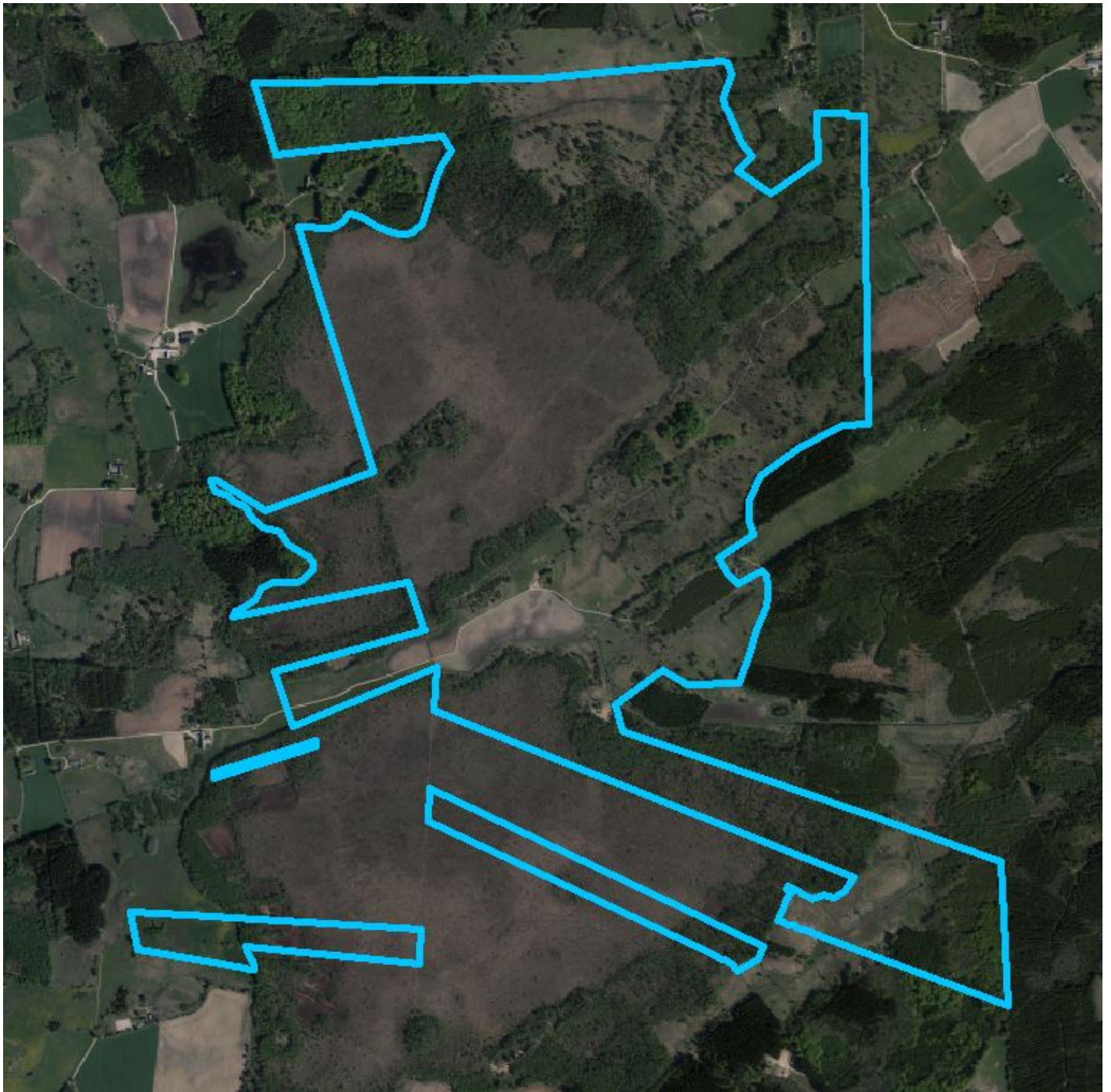
Laga skifte 1836 del av Elestorp

Ekonomiska kartan från år 1926 visar på att marken var öppen och nyttjades antingen för åker eller bete. Obs felaktighet finns i kartpolygonen

Flygbild från år 1940-47. Torvtäktverksamheten var i full drift.

Ortofoto från år 2016. Trädsiktet har börjat sluta sig allt mer i området. Den av Life 2 admire avröjda utan inom norra delen av Fjällmossen syns tydligt.

2.2 Områdets bevarandevärden

2.2.1 Geovetenskapliga bevarandevärden

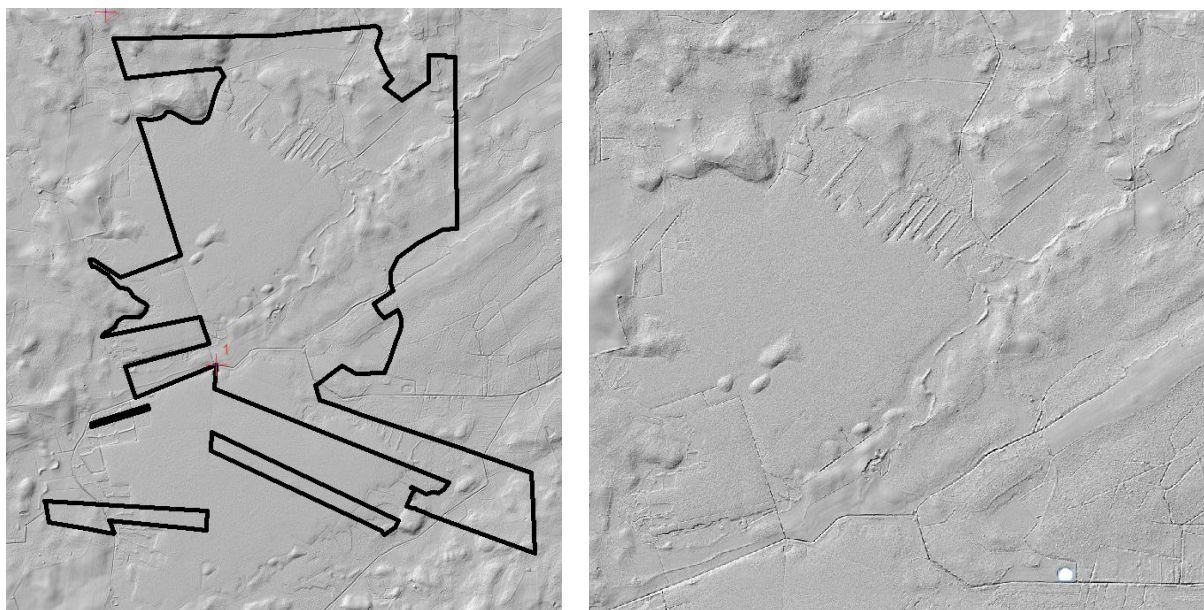
Fjällmossen ligger uppe på Linderödsåsen i den naturgeografiska regionen Nordöstkånes barrskogslandskap 175 meter över havet. Åsen är en urbergshorst och berggrunden i området består av granitisk ortognejs ca 1,8 – 1,7 miljarder år gammal. Mosseplanets jordart utgörs av vitmossetorv medan randskogens jordart främst består av kärrtorv. Mossens torvlager visar en sammanhängande succession sedan Allerödstitid (ca. 9 - 10 000 f Kr). Fjällmossen är en igenväxningstorvmark som utvecklats över en ojämnheter i berggrunden. Till en början har vatten

samlats i sprickbildningen och en sjö bildats. Efter hand har denna vuxit igen och vegetationen i sjön har genom den syrefattiga miljön blivit till torv.

Söder om mossen och på mindre delar av enefäladen i öster förekommer isälvsediment (grovslilt till block). I övrigt utgörs jordarten inom naturreservatet av sandig morän, bitvis med ett tunt ytlager av torv. Årsmedelnederbörden i området är ca 600 mm per år men regionalt ligger nederbördsmaximum på ca 800 mm per år. Relaterat till övriga Skåne råder inlandsklimat med kraftiga dygns- och årstidsvariationer i lufttemperatur och därmed även i relativ fuktighet.

Fjällmossen ligger på en vattendelare där merparten dräneras åt Söndre å, som övergår i Mjöån som så småningom mynnar ut i Helge å, medan den nordvästra delen dräneras till Hörby ån, som mynnar i Ringsjön. Mossen är viktig att bevara för sin vattenhållande förmåga. Den har en reglerande effekt när det gäller avrinningen framförallt till Söndre å. Mossar fungerar som stora vattenmagasin som sakta läcker ut vatten under torrare perioder. Därav anses mossar ha en viktig roll att fylla för att motverka klimatförändringarna med mycket nederbörd på vintern och torra somrar.

Mossen är en representativ nemoral platåmosse. Till följd av dikningar och torvtäkter är det svårt att finna någon tydlig lagg runt mossen men den lagg som återstår får, liksom alla laggkärr, sitt vattentillskott huvudsakligen genom avrinning från mossen och den omgivande fastmarken.

Figur 2 och 3. Höjdsuggningskartor med och utan reservatsgräns som tydligt visar var diken och moränöarna på myren ligger.

Höjdsuggningskartorna visar tydligt kuperingen i landskapet och framför allt de stora diken i söder och norr som avvattnar mossen till Söndre å. I sydvästra i gränsen finns ett speciellt kraftigt dike som påverkar hydrologin och avvattnar mossen.

2.2.2 Biologiska bevarandevärden

Fjällmossen är en kalmosse som består av ett myrkomplex av två platåmossar som åtskiljs av ett fastmarksparti med åker- och betesmark. Mossen utgörs av det öppna mosseplanet, ett mindre utvecklat laggkärr och kantskog. Mosseplanet har ett betydande inslag av främst björksly och till viss del även tall. Mosseplanet har två växtsamhällen. I höljorna dominerar vitmossor med silesår

och vitag. På de torrare tuvorna växer risartade växter som ljung, klockljung, kråkbär, tranbär, hjortron, tuvsäv och tuvull. Mossens laggkärr är av fattigkärrtyp och domineras av vitmossor i bottenskiktet. I fältskiktet är flaskstarr framträdande. Andra arter är ängsull, hundstarr, vattenklöver och kråklöver. Kantskogens trädskikt bildas främst av glasbjörk med inslag av tall, klibbal och gran. Buskskiktet utgörs av videbuskar, jolster och brakved.

På fastmarken längst i nordväst finns fina bestånd med äldre bokskog och lövsumpskog. Bokskogen utgörs främst av bok med inslag av björk och gran. Fältskiktet är kalt men där det uppträder utgörs det främst av kruståtel, ekorrbär och harsyra. Lövsumpskogen utgörs främst av al med inslag av glasbjörk. Buskskiktet utgörs av brakved och videbuskar. En del av alkärret är nyckelbiotop där signalarterna bäckbräsa och laven glansfläck påträffats. I övrigt utgörs fältskiktet främst av älgört och olika starr- och gräsarter. I detta område har även björk vandrat in på mark som tidigare varit bevuxen med gran.

Den största delen av fastmarken är i övrigt betad mark med lång hävdkontinuitet. I norr finns gammal åker och betesmark liksom i öster och söder men i öster utgör marken mer av enefäladskaraktär och i söder är även inslag av odlad åkermark. Trädskiktet som är utspritt i dungar och även växer mer sammanhängande utgörs främst av bok, björk och ek men det finns även tall, asp, lönn, rönn vildapel och fågelbär. Buskskiktet utgörs främst av en men i fuktiga partier växer viden. Fältskiktet domineras av ljung, kråkbär, lingon, blåbär, kruståtel och rödven. Bland vanliga örter kan nämnas liten blåklocka, blodrot, gulmåra, gråfibbla, rölleka, grässtjärnblomma, teveronika, frossört men även mer exklusiva arter som prästkrage, jungfrulin, jungfru marie nycklar, borsttåg, svinrot, nattviol och de hotade arterna slättergubbe (VU) och granspira (NT).

Fjällmossen har, främst i ornitologkretsar, uppmärksamats genom att den utgör en spelplats för orre och den är för övrigt landets sydligaste lokal för orre. I mitten av 80-talet visade sig 15-18 tuppar. I skiftet mellan -80 och -90-talen skedde en ökning upp till som mest 25 spelande tuppar. Tyvärr har sedan antalet minskat ner till som mest 10 spelande tuppar under 2010. Senaste rapporten om orre på spelplatsen är från april 2014 då två honor sågs födosöka i en björk. Orre hördes fortfarande i område år 2018. Spelplatsen fanns på fastmarken mellan mossarna och kunde beskådas från det fågeltorn som Skogsstyrelsen lät uppföra år 1983 i dess närhet. Spelplatsen med dess omgivning är belagd med beträdnadsförbud från 1 mars – 30 juni. Sannolikt har den breda nedgången av antalet orrar i området berott på landskapsförändringen, medan ”dödsstöten” de senare åren har skett genom predation av ägg och kycklingar av vildsvin, grävling och räv.

Ett flertal fåglar som är upptagna i EU:s fågeldirektiv (Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar) är sedda i eller i nära anslutning till reservatet under de senaste åren, däribland törnskata (A338), spillkråka (A236, NT) och trana (A127). Andra vanligt förekommande fåglar är gulsparr (VU), gröngöling (NT), mindre hackspett (NT) och stare (VU). Bland insekterna kan nämnas dagfjärilen silversmygare (NT) som ofta påträffas i antal på blomrika gräsmarker. Bland övriga intressanta arter som påträffats i området kan följande nämnas: göktyta, skogssnäppa, tornfalk, lärkfalk, stenskvätta, varfågel, trädpiplärka, violettekantad guldvinge, starrgräsfjäril, revlummer och större vattensalamander.

2.2.3 Kulturhistoriska bevarandevärden

Fram till början av 1800-talet var nyttjandet och påverkan på mossen troligen begränsad. Under befolkningsökningen på 1800-talet ökade antalet torp och bondgårdar vilket i sin tur ökat nyttjandet av mossen. Ljungris användes för att elda i spisen, hö slogs för att utfodra djuren,

strötorv togs upp för att användas i ladugårdarna. Tillskillnad från många andra närliggande myrar har Fjällmossen klarat sig undan större torvtäcksingrepp. Framförallt i mossens nordöstra del spår av åtskilliga torvtäkter, som även speglar tidigare utlagda fastigheter. I området finns även rester av maskiner använda vid torvhanteringen. Enligt Riksantikvarieämbetet saknas det fornlämningar i området. Ett stort kulturhistoriskt bevarandevärde i området är att fortsätta hävda ljungmarkerna bevuxna med en. I betesmarken i norra delen av naturreservatet, i anslutning till det område som planeras övergå till våtmark finns en stenlagd mindre bro.

2.2.4 Intressen för friluftslivet

Området är lätt tillgängligt via parkering i NO och det är relativt välbesökt av ornitologer p.g.a. det fågeltorn som finns skyltat ca. 1,5 km söder om parkeringen. Skåneleden går genom området vilket gör området intressant för friluftsliv och det finns bord och bänkar i anslutning till leden och vid fågeltornet.

3 Planerad markanvändning och skötsel

3.1 Bevarandemål

Bevarandemålen är långsiktiga och det som gäller när området har gynnsam bevarandestatus. Det är viktigt att påpeka att de måste revideras allt eftersom ny kunskap kommer fram.

Bevarandemålen är angivna för respektive skötselområde nedan:

Naturvärdena utgör grunden för skötseln av naturreservatet. För att bibehålla och återfå naturvärden behöver restaureringsåtgärder ske inom naturreservatet. Detta gäller främst den tidigare öppna mossen som sakta växer igen med björk och tall samt de avvattnande diken. Vidare behöver restaureringen av naturbetesmarkerna fortsätta. Ädellöv- och lövsumpskogen ska vara olikåldrig, flerskiktad och rik på död ved i olika nedbrytningsstadier och i form av döda stående träd, högstubbar och lågor.

3.2 Generella åtgärder

Ett övergripande bevarandemål för typiska arter i området är:

- Artrikedomen och arttätheten i områdets befintliga habitat ska bevaras och utvecklas.
- Förekomsten av rödlistade växt-, svamp- och djurarter, som är knutna till området, ska bevaras och utvecklas, så att de kan föryngras i långsiktigt livskraftiga populationer.

3.3 Naturreservatet och olika former av lantbruksstöd

För närvarande finns ett antal olika stöd att söka för betesdjursverksamheten, däribland det sk. gårdsstödet och miljöstödet. Inom naturreservatet ska naturvårdsåtgärder prioriteras framför möjligheten att inhämta dessa stöd. Exempel på naturvårdsåtgärder som tas upp i skötselplanen och som möjligen inte kommer vara stödberättigande efter nuvarande stödperiodsutgång år 2020 är betesfredade områden. Detta medför att områden som är tveksamma att platsa i stöden inte ska omfattas av ansökan. Detta för att utesluta eventuell risk för brukaren att bli återbetalningsskyldig.

3.4 Specifika åtgärder

Nedan nämns specifika åtgärder för några arter som finns eller har funnits inom området.

Förvaltaren har möjlighet att inom naturreservatet inplantera av länsstyrelsen ansedda lämpliga arter och utföra specifika åtgärder även för dessa arter.

3.4.1 Åtgärder för fjärilar, humlor och bin

Fjärilar, humlor och bin finns inom de hävdade markerna. Blomrika torra delar av betesmarken ska få betesfredas hela säsongen eller ha ett mycket sent betespåsläpp när fjärlssäsongen är över (oktober). De betesfredade områdena bör vara minst ett område och cirka 500 kvadratmeter stort. Stängselstolpar får vara av enklare sort, även metall. Det är förvaltaren som får avgöra var när och hur betesfredning ska ske.

3.4.2 Åtgärder för slåttergubbe Natura 2000-art (kod 1762)

Slåttergubbe, *Arnica montana*, är en bilaga V art i EU:s art- och habitatdirektiv som kräver särskilda förvaltningsåtgärder för att minska risk för insamling. Arten får ej plockas inom naturreservatet.

Tyvär är blommorna välsmakande, åtminstone för häst, ovan nämnda betesfredning ska åtminstone vart 5:e år omfattas av områden där slåttergubben växer, eftersom slåttergubbe är självsteril är det nödvändigt att det finns grupper med individer för att frösättning ska säkerställas. Det kan bli aktuellt att plantera ut slåttergubbar för att stödja den befintliga populationen, utplantering bör ske med plantor uppdragna från frön med så lokal proveniens som möjligt.

Slåttergubbe, foto Marie Löfberg

4 Mål och åtgärder för skötselområden

4.1 Skötselområde Naturbetesmark cirka 73,4 hektar, varav restaurering cirka 24 hektar

4.1.1 Beskrivning:

Området utgörs av ett varierat enefäladslandskap där all mark ingår i olika betesfallor. Äldre kartmaterial, bl.a. flygfotot från åren 1940-47, visar att området var betydligt öppnare. Stora delar av området har sannolikt utgjorts av ljungmark bevuxen med en under mycket lång tid. Området är idag varierat med mindre träddungar, stenmurar, betad gammal åker, gamla och unga hamlade bokar och tätare och glesare partier med enbuskar. I nordöst finns fuktigare mark med en mindre damm där större vattensalamander påträffats. Trädskiktet utgörs främst av ek, bok och björk men också exempelvis asp, tall och lönn. Där buskskikt förekommer utgörs det främst av en och i fuktiga områden salix av olika arter. Floran indikerar ett långvarigt betsbruk och domineras av fårsvingel, ljung med inslag av bl.a. slåttergubbe (VU), prästkrage, gulmåra, liten blåklocka, frossört, backtimjan, grässtjärnblomma, blodrot, johannesört, teveronika, jungfru marie nycklar, nattviol och gökblomster. Granspira (NT) ska vara påträffad i området. Svampfloran är troligen rik med bl.a. flera olika arter vaxskivlingar.

Fågellivet i betesmarken utgörs bl.a. gröngöling (NT), törnskata, svart-vit flugsnappare, steglits, grönfink och gulspurv. Röd glada födosöker dagligen i området. Skåneleden löper genom området vilket gör det lätt tillgängligt och attraktivt för friluftslivet.

Naturbetesmark

Enstaka solitära tallar på naturbetesmarken

4.1.2 Bevarandemål

- Området ska bestå av en öppen betesmark, med ett stort ljunginslag, bestående av en mosaik med topphuggna utmarksbokar och ekar med ett stort inslag av en.
- Täckningsgraden av buskage bör ligga mellan 5-15 %/hektar. Buskar som ska gynnas är en, hagtorn och slån, nypon och rosor.
- Solitära träd ska förekomma med ett riktvärde på 2-5 träd/hektar, dessa ska främst utgöras av topphuggna bokar, ek, oxel, sälg och björk.
- Området ska hållas fritt från gran.
- Död ved, överstigande 20 cm i diameter, av bok och ek ska ligga kvar för att gynna hotade insekter i området.
- Området ska hävdas så att förna ansamlingen kan anses vara ringa.
- Fortsatt betesdrift med nötkreatur och vidtagande av de övriga åtgärder som krävs (bl.a. röjning av busk/slyvegetation). Vegetationen ska generellt sett domineras av lågvuxna,

hävdgynnade arter, naturbetesmarksarter som bl.a. stagg med inslag av slättergubbe, svinrot och ängsbräsma, med en variation av hävden i tid och rum. De hävdgynnade arterna ska ges möjlighet att blomma och sprida frön.

- Alla nya stängselstolpar inom Naturvårdsverkets fastigheter ska bestå av obehandlad ek, som helst är bränd i rotänden för att hålla längre, i syfte att gynna lavar.
- Hämpling, gulspurv, törnskata och stare bör häcka årligen i området.

Bevarademålet är ej uppnått, pga den stora mängden träd och enbuskar.

4.1.3 Restaureringsåtgärder inom -idag träd och buskbevuxna ytor, cirka 15,4 hektar

- Fortsatt avverkning över tid av träd och buskar så att bevarandemålet kan uppnås. Avverkningsmaterialet ska köras ut från naturreservatet (virket tillfaller markägaren alternativt eventuellt rotnetto), alternativt får avverkningsrester eldas på av förvaltaren utsedd lämplig plats. Inom Naturvårdsverkets fastigheter bör grövre stammar om möjligt utläggas inom skötselområde ädellövskog och lövsumpskog för att öka mängden död ved inom dessa. Vidare ska några av de grövsta stammarna per hektar ska lämnas kvar som död ved.
- Vårbränning bör ske för att reducera fjolårsvegetation och gynna örter.

Röjt område år 2017, som tidigare var helt täkt med sly.

Avverkat material i mars 2018

Område där enen och tidigare betesmarkspräglade träd behöver röjas fram.

4.1.4 Restaureringsåtgärder inom –idag öppen mark, cirka 8,6 hektar

Ingående mark har historik som tidigare åkermarken. Eftersom naturreservatet inte omfattas av varken riksintresse kulturmiljö eller har några andra kulturmiljöutpekanden som motiverar ett

bibehållande av den öppna marken som just öppen, bör dessa omföras till enefälad som är bevuxen med enstaka träd och en då detta gynnar naturvärdena i naturreservatet.

- Plantering av enstaka hagtornsbuskar och enar.
- Plantering av främst bok, men även enstaka ekar. Planteringen måste ske i burar pga betning. Plantering bör ske vid olika tillfällen för att få åldersspridning. Vid första planteringsstillfället bör cirka 2-3 träd planteras / ha restaureringsyta (med risk att någon av dessa dör i förtid).

Område i som tidigare har varit åker.

Tidigare åker med ädellövskogsdungen i bakgrunden

4.1.5 Skötselåtgärder

- Vid behov får avverkning och bortforsling av träd och buskar ske. Avverkning och uttransport/uppeldning ska ske under månaderna oktober-februari.
- Bete med nöt. Bete får ej ske under tidsperioden 1 december till 31 mars. Djur som används för hävd av området och som avmaskats ska ha en karenstid på 14 dagar innan betespåsläpp.
- Vårbränning bör ske för att reducera fjolårsvegetation och gynna örter.
- Successivt utbyte av uttjänta stängselstolpar på Naturvårdsverkets fastighet till obehandlade ekstolpar, som bränts i rotänden för att hålla längre.
- Betesfredning i syfte att gynna blomning, fjärilar, humlor och bin bör ske årligen och ambulerande med provisoriska elstaket. Det betesfredade områdena bör vara ett område och cirka 500 kvadratmeter stort.
- Uppsättning av cirka 20 holkar för stare (VU).
- Stödinplantering/insådd av för biotopen lämpliga arter, bl.a. slåttergubbe.

4.2 Skötselområde Öppen mosse med laggkärr cirka 67,9 hektar

4.2.1 Beskrivning:

Områdets öppna mosse utgörs i dagsläget till sin större del av en med tall och björk igenväxande rismosse. I området finns flera diken, vissa har nog främst haft som syfte att utgöra fastighetsgränser, medan andra har anlagts i avvattnande syfte. I södra kanten av den norra delen av Fjällmossen finns ett rejält avvattnade dike. Till följd främst av ändrad hydrologi, ett högt kvävenedfall och upphörd hävd växer de öppna mossarna igen mycket fortare än vad som skulle ha varit naturligt, det är ytterst sällan att de små krumma tallarna är över 60-70 år gamla. Den öppna mossen och de öppna laggkärrarna med dråg är särskilt betydelsefulla för myrhäckande fåglar, som ljungpipare och grönbena men även orre, enkelbeckasin och trana. Allt eftersom igenväxningen

accelererar minskar mångfalden av myrlevande arter. Den tidigare öppna myren är uppbyggd och bevuxen med olika vitmossesarter, främst *Sphagnum magellanicum* och *Sphagnum fuscum*. Kärlväxterna utgörs främst av ljung, klockljung, tuvull, tuvsäv, tranbär, hjortron och kråkbär. På Fjällmossen finns även den för Skåne sällsynta dvärgbjörken, vid röjning ska dvärgbjörk undantas i en sådan mängd att deras bevarandestatus i området ej försämras.

Vid en restaurering av hydrologin kommer området att bli blötare, vilket kommer minska behovet av att ta bort träd. Arealen öppen mosse får öka på bekostnad av skötselområdet skogsbevuxen myr och degenererad mosse. Naturtypen utgör en prioriterad EU-naturtyp.

Efter röjningsinsatser år 2015 inom Life 2 ad(d)mire är mossen åter öppen. Foto från rastplatsen på naturbetesmarken vid den gamla ädellövträdsdungen.

4.2.2 Bevarandemål:

Öppen mosse som är lämplig häckningsmiljö för ljungpipare och grönbena samt spelplats för orre. Mossen ska utgöra en fullgod levnadsmiljö för bl.a. vitmossor, klockljung, tuvull och tranbär.

Området ska i princip vara helt fritt från träd.

Laggekärren ska i princip vara helt fritt från träd.

4.2.3. Restaureringsåtgärder

- Borttagande av träd och buskar, genom avverkning eller bete, med undantag av dvärgbjörk, se under beskrivning ovan. Inom en cirka 20 meters linje från det angränsande skötselområdet skogsbevuxen myr får enstaka (0-10 stycken per hektar) tallar och björkar sparas. Förvaltaren får avgöra om avverknings- och röjningsrester ska brännas, lämnas kvar inom naturreservatet, där risk för att skada naturvärdena ej föreligger eller föras bort från naturreservat.
- Utreda förutsättningarna att återställa vattenregimen avseende avvattande diken och om detta är möjligt, inhämta erforderliga tillstånd och verkställa en restaurering.
- Körskador får ej uppstå.

Betydelsen av bete för att hålla landskapet öppet (år 2017). Röjda ytor inom Life 2 ad(d)mire åren 2010-15.

4.2.4 Skötselåtgärder

- Röjning av uppkommande träd och buskar på det öppna mosseplanet. Förvaltaren får avgöra om avverknings- och röjningsrester ska brännas, lämnas kvar inom naturreservatet, där risk för att skada naturvärdena ej föreligger eller föras bort från naturreservat.
- Om det är möjligt att beta delar av området utan att djuren risker att gå ner sig, får bete ske.
- Körsador får ej uppstå.

4.3 Skötselområde Randskog cirka 42,9 hektar

4.3.1 Beskrivning

Det säregna med Fjällmossen och andra kontinentala mossar, jämfört med övriga nordligare liggande mossar i Sverige är att randskogen kring mossen domineras av björk. Under tidsperioden för det extrema landskapsutnyttjandet 1850-1950 var denna randskog avverkad och området var åtminstone närmast mossen i det närmaste trädfrött. I nordvästra delen av området finns ett område på cirka 5 hektar som var trädglätt även på flygbilden från år 1947. Skogen består idag i huvudsak av björk med inslag av tall, gran, men även al, rönn, sälg och bok förekommer. Fältskiktet domineras av stor björnmossa och vitmossor.

4.3.2 Bevarandemål

Randskog kring mossen främst bestående av björk med inslag av tall. Gran ska inte förekomma i området. Krontäckningen bör ligga kring 70%. Området ska utgöra ett lämpligt födosöksområde för orre (äter bl.a. björkknoppar) och vara ett potentiellt häckningsområde för nattskär. Randskogen ska utgöra en fullgod levnadsmiljö för stor björnmossa och vitmossor. Mängden död ved ska vara hög. Området får vara mycket svårframkomligt.

Rejält dike som avvattnar norra delen av Fjällmossen och som går genom lövsumpskog och ut genom område som planeras övergå till våtmark

4.3.3. Restaureringsåtgärder

- Utredda förutsättningarna att återställa vattenregimen avseende avvattnande diken och om detta är möjligt, inhämta erforderliga tillstånd och verkställa en restaurering.
- Naturvårdsgallringar (fällning, ringbarkning etc) i syfte att uppnå bevarandemålet. Mängden nytillkommen död barrved får inte stå i strid med Skogsvårdslagens skogsskyddsparagraf. Om det bedöms möjligt att köra ut ris och virke utan att markskador uppkommer får kring 80 % av de fällda träden köras ut, detta för att minska näringshalten i området, stockar överstigande 20 cm i diameter får ej utköras. I de delar av området där det bedöms att virke och ris ej kan köras

ut utan att markskador uppstår ska avverkningarna/ringbarkningarna spridas ut i tid så att tillförseln av död ved blir kontinuerlig.

- Körskador får ej uppstå.

4.3.4 Skötselåtgärder

- Vid behov återkommande naturvårdsgallringar (fällning, ringbarkning etc). Efter restaureringsfasen ska allt avverkat material ligga kvar som död ved.
- Körskador får ej uppstå.

4.4 Skötselområde Ädellövskog cirka 12 hektar

4.4.1 Beskrivning:

Dessa sex ädellövskogsområden ligger inte i någon ädellövtrakt eller nära anslutning till något annat ädellövskogsreservat. De närmaste ädellövskogsreservaten är Timan cirka 5 km åt norr och Åbjär cirka 7 km österut. Dessa sex ädellövskogsområden utgör inte heller någon stepstone mellan dessa två reservatsområden och den ingående arealen är för liten för att långsiktigt kunna härbärgera hotade ädellövskogsarter. Därav ska åtgärder för ädellövskog prioriteras i andra naturreservat före Fjällmossen. Likväl utgör områdena en viktig del i naturreservatet och framförallt för de fåglar som lever där, ex större hackspett, olika mesar och finkar.

Samtliga sex områden är främst bevuxna med bok. Det äldsta bokbeståndet finns i naturbetesmarken i nära anslutning till skåneleden. De äldsta trädens ålder ligger säkerligen kring 200 år. I detta bestånd är mängden död ved tämligen hög. Vid tidigare bete med häst har ett mycket omfattande barknag skett vilket sannolikt har bidragit till en ökad mortalitet bland träden. Mot bakgrund av barknaget och att område i princip har en gemensam krona, bör det åldras gemensamt. I norra delen av naturreservatet ligger tre områden med ädellövskog främst bestående av bok, dessa var trädklädda även på 1947 års flygbild. Mängden död ved är begränsad. Längst ner i sydöstra hörnet av naturreservatet ligger ett bokbestånd med inslag av ek, björk och ett uppslag av yngre gran. Mängden död ved i detta sydöstra område är mycket låg. Fältskiktet består bl.a. av begränsade mängder blåbär och harsyra.

Den större ädellövdungen i anslutning till rastplatsen

Betespåverkade bokar

4.4.2 Bevarandemål:

- Flerskiktad ädellövskog bestående av främst bok med inslag av ek, fågelbär, lind, avenbok och hassel.
- Antalet grova träd bör vara minst 20 per hektar.
- Gran ska ej förekomma inom skötselområdet.
- Mängden död ved i form av döda träd, högstubbar och lågor ska vara riklig, ett riktvärde bör vara kring 40 kbm/ha.

- Områdena får vara mycket svårframkomliga.

4.4.3 Restaureringsåtgärder:

Med undantag från de två ädellövbestånden i naturbetesmarken:

- Skapa mer död och döende ved genom ringbarkning och fällning av cirka 1-3 bokar/hektar och år. Inga träd med hotade lavar, eller senvuxna träd bör fällas.
- I ädellövplanteringen, framröjning av framförallt ek, rönn, sälg, fågelbär, framför björk och bok.
- Röjning av uppkommande gran. Veden lämnas kvar.

4.4.4 Skötselåtgärder:

- Eftersom bok bryts ner på cirka 20 år krävs kontinuerligt skapande av död.
- Fällning/ringbarkning ska främst ske av bok för att gynna andra ädla lövträd eller bärande eller nektarproducerande träd.
- Kontinuerlig röjning av uppkommande granar.

4.5 Skötselområde Ädellövskog restaurering cirka 3,6 hektar

4.5.1 Beskrivning:

Markområden som på sikt ska övergå till skötselområde ädellövskog. Två mindre områden, cirka 1,6 hektar, på Naturvårdsverkets mark som ligger i sydöstra hörnet av naturreservatet utgörs av granplanteringar. I anslutning till dessa finns en cirka 10-15 år gammal inhägnad ädellövplantering. Vidare finns ett centralt liggande område på ca 2 hektar bestående av yngre ädellövskog med ett stort björkinslag. Detta område har relativt nyligen genomgallrats. Alla områdena ska uppgå i skötselområde ädellövskog när restaureringen är genomförd.

Yngre ädellövplantering söder om Sibirien

4.5.2 Bevarandemål:

- Det samma som för ädellövskog.

Bevarandemålet bedöms vara uppnått om cirka 100-150 år.

4.5.3 Restaureringsåtgärder:

- Avverkning av granbestånden vilka får utköras och saluföras.

- Skogsmaskiner får ej skada kulturlämningar, ex röjningsrösen. Markskador i övrigt ska begränsas så långt möjligt.
- Röjning av framförallt bok för att gynna andra lövträd och för att kunna nå bevarandemålen.
- Aktiv inplantering av ek, lind, lönn, fågelbär och hassel, vilket sannolikt kommer att behöva inhägnad från vilt, det befintliga viltstängslet kan med fördel tas ner och flyttas till det större närliggande granplanteringsområdet och nyttjas där.
- Avverkning av uppkommande granar och eventuellt främmande trädslag.
- Nedplockning av stängsel när önskade träd har passerat beteshorizonten.

4.6 Skötselområde Lövsumpskog, cirka 8 hektar

4.6.1 Beskrivning:

Fyra områden som domineras av klibbal med inslag av glasbjörk. De två områdena i norr utgjordes av lövsumpskog även på flygbilden från år 1947, medan det mellersta som ligger vid naturbetesmarken utgjordes då av åker, emedan det sydligaste till större delen var betesmark. I de norra lövsumpskogarna har bäckbräsma påträffats. I det mellersta området finns ett kraftigt buskskikt av brakved och salix. Det finns relativt gott om klen död ved i områdena. Områdena är mycket lämpliga biotoper för mindre hackspett (NT).

Lövsumpskog i norra delen av naturreservatet

Lövsumpskog söder om Sibirien

4.6.2 Bevarandemål:

- Flerskiktad lövsumpskog bestående av främst klibbal med inslag av glasbjörk, ask, salix och brakved.
- Mängden död ved i form av döda träd, högstubbar och lågor ska vara riklig.
- Gran ska ej förekomma inom skötselområdet.

- Området får vara mycket svårframkomligt.

4.6.3 Restaureringsåtgärder:

- Översyn av dikessystemet med mål att dämna diken för att göra områdena blötare. Före eventuell åtgärd måste undersökning ske så att granne ej påverkas negativt av åtgärden. Sannolikt kommer en större mängd träd i det centrala, tidigare uppodlade området att dö av åtgärden, möjligen i en sådan omfattning att detta delområde övergår till en våtmark, som det troligen var innan utdikning och uppodling med följd att marken sjönk.
- Rövning av uppkommande granar.

4.6.4 Skötselåtgärder:

- Lövsumpskogen lämnas i princip för fri utveckling med undantag av avverkning, rövning, ringbarkning av gran och ev andra främmande trädslag.
- Om delar av lövsumpskogen övergår till våtmark får förvaltaren inför framtida översyn av skötselplanen avgöra huruvida hävd är lämplig att införa på området. Markens bärighet kan vara ett bekymmer.

4.7 Skötselområde Betesmark alternativt våtmark, cirka 5,6 hektar

4.7.1 Beskrivning:

Tidigare åkermark som pga organogen jord har sjunkit och blivit blötare och som har övergått till betesmark. I dagsläget har betet blivit kraftigt eftersatt pga området blivit ännu blötare. Genom området går ett dike som börjar uppe vid själva mossen och som mynnar i bäcken öster om betesmarken. Rensmassorna har lagts upp på ömse sidor om diket vilket har medfört att ytvavrinningen försämrats ytterligare. På rensmassorna växer en. Vegetationen består främst av veketåg med inslag av älgört och gökblomster. Fundering har skett inom länsstyrelsen kring områdets fortsatta förvaltning, förnyad dikning och fortsatt bete, våtmark eller lövsumpskog. Mot bakgrund av sjunkande jordar och hur viktigt det är att restaurera Fjällmossens hydrologi och rent allmänt kvarhålla större mängder vatten i landskapet, för att motverka klimatförändringen, bedöms en dämnd våtmark gynna naturvärdena bäst i området. Insektsproduktionen kommer att öka och området hålls fortsatt öppet genom att buskar och träd dränks under någon del av året. Humuslagren kommer åter att börja att byggas upp. Inför dessa åtgärder behöver en hydrologisk utredning ske. Till dess denna utredning är klar och beslutad att genomföras ska området betraktas som betesmark. Visar utredningen att hela eller delar av området bättre lämpar sig som betesmark ska dessa delar eller hela området även fortsättningsvis användas som betesmark, området kommer då att behöva dikas med ytterligare marksjunkning som följd.

Tidigare åkermark, senare betesmark som planeras övergå till våtmark

4.7.2 Bevarandemål:

- Grund våtmark med under året varierad vattennivå.

4.7.3 Restaureringsåtgärder:

- Utföra hydrologisk utredning som visar på i vilken omfattning dämning är möjligt utan att negativ påverkan sker på angränsade fastighet norr om naturreservatet. Dämning av utlopp och anläggande av överlopp. Troligen behöver diket genom betesmarken däckas på flera ställen.

4.7.4 Skötselåtgärder

- Tillse att överlopp är intakt och inte börjat erodera.

4.8 Skötselområde Åkermark cirka 10,3 hektar, varav restaureringsmark cirka 2,4 hektar

4.8.1 Beskrivning:

Åkermark som främst nyttjas som vall, men vissa år för spannmål. Åkrarna ligger i huvudsak på dikade organogena jordar, grundvattnet ligger inte långt ner och veketåg har börjat etablera sig. Sannolikt kommer dessa områden på sikt, pga sjunkande jordar, övergå till betesmark. Områdena ingår i naturreservatet pga det var här som orrarna hade sin spelplats och att de ligger mitt emellan den norra och den södra delen av Fjällmossen. Undantag från föreskrift finns gällande markägarens rätt att underhålla åkermarken, såsom sten plockning, påbyggnad av stengärdsgård, borttagande av inväxande träd, buskar eller grenar. För markägaren råder även undantag från föreskrift gällande rensning av diken (öppna- eller täckdiken) i eller i anslutning till åkermark- eller betesmark på fastigheterna Höghult 2:6 Kristianstads kommun eller Elestorp 3:1 Hörby kommun. För samtliga undantag gällande åkermarken, se beslutet om bildande av naturreservatet.

Två områden som i dagsläget utgör granplantering ska övergå till åkermark. Markägaren ska senast den 31 december 2020 avverka granen, därefter får länsstyrelsen avverka granplanteringarna. Markägaren äger rätten till virket.

Granplantering som ska tas ned senast 31 december 2020, vid fågeltornet.

4.8.2 Skötselåtgärder

- Av markägaren utfört åkerbruk.

4.9 Skötselområde Tåktområde, cirka 0,1 hektar

4.9.1 Beskrivning:

Tåkt av naturgrus för husbehov har pågått i begränsad omfattning under mycket lång tid på fastigheten Höghult 2:6, Kristianstads kommun. Tidigare bedrevs tåkt öster om den enskilda vägen inom ett område som idag är åker och de senaste decennierna har den bedrivits väster om den enskilda vägen söder och väster om fågeltornet. Markägaren har till länsstyrelsen inlämnat anmälan om samråd för fortsatt husbehovståkt. Naturreservatet kommer inte motsätta sig fortsatt husbehovståkt. Grusskärningarna har betydelse som boplats för solitära bin och steklar, särskilt då de ligger i ett landskap som i månt o mycket saknar naturliga öppna grusförekomster. Dess branter bör ligga kvar även efter avslutad tåktverksamhet. Botten i tåkten får gärna fördjupas så att området kan fungera som ett småvatten.

Tåktområdet

4.9.2 Skötselåtgärder

- Hålla grusskärningarna öppna från uppväxt av buskar och träd.

4.10 Skötselområde Anläggningar, cirka 0,1 hektar

4.10.1 Beskrivning:

Mindre område inom beträdnadsförbudet där allmänheten åger rätt att vistas året om för att kunna skåda orre. År 1983 uppförde Skogsstyrelsen ett rejält fågeltorn här. I området finns bänkar och bord samt ett insynsskyddade plank mot orrarnas spelplats. I anslutning till tåktområdet finns betonggrunder av en på 1950-talet, nedbrunnen gård.

Om fallet är sådant att orrarna inte återkommer torde denna besökspunkt inte uppfylla något större syfte. Om möjligt skulle fågeltornet i så fall flyttas upp till kanten mellan naturbetesmarken/den äldre ädellövskogsdungen/öppna mossen. Om detta sker ska även bänkar, bord och plank avlägsnas på länsstyrelsens bekostnad.

Fågeltorn och planket

Fågeltornet

Rastplatsen på naturbetesmarken vid den gamla ädellövskogsdungen

4.10.2 Bevarandemål:

- Funktionsdugligt besöksområde.

4.10.3 Skötselåtgärder

- Underhåll av byggnader, bänkar, bord, stätta och plank.
- Avverkning av buskar och träd så att det är möjligt att ha en bra utsikt från fågeltornet och ut över myren från rastplatsen ute i naturbetesmarken.

5 Friluftsliv

5.1 Allmän inledning

Naturreseptatet ligger omkring 13 kilometer öster om Hörby eller 4 kilometer väster om byn Huaröd i Kristianstads kommun (reservatsgränsen i väster sammanfaller med kommungränsen mellan Kristianstads kommun och Hörby kommun). Det nås bäst med bil. Området är välbesökt av främst ornitologer och det är relativt lättillgängligt genom Skåneleden som löper genom östra delen av reservatet. För besökare torde naturen inom reservatsområdet vara tilltalande, rogivande och ge en känsla av vildmark. Framför allt öppen myrmark och naturens tystnad är bristvaror ur såväl upplevelsemässig som biologisk synvinkel. Även om friluftslivet är viktigt så är dock syftet i första hand att utveckla områdets biologiska värden.

Generellt gäller att miljövänligt material ska eftersträvas vid val av utrustning på anordningar och skyltar.

5.2 Utmärkning av naturreseptatets gräns

Gränsutmärkning ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

5.3 Information

Informationstavla om naturreseptatet bör sättas upp vid parkeringsplatsen 431615, 6188340 (Sweref 99TM).

5.4 Parkering

Det finns en iordningsställd parkeringsplats för ett 10-tal bilar vid 431615, 6188340 (Sweref 99TM).

Parkeringsplatsen med informationsskyltar

5.5 Vandringsleder

Skåneleden går igenom delar av området på en sträcka av cirka 1200 meter. Vidare finns en led ner till fågeltornet, på cirka 530 meter, från skåneleden. En kompletterande vandringslinga bör anläggas i området ca 1950 meter, där bl.a. den tidigare torvvägen nyttjas, se bilaga A och B.

5.6 Rastplats

I området finns två rastplatser. Dessa finns dels vid fågeltornet 430829, 6187201 (Sweref 99TM). och vid höjdryggen på naturbetesmarken vid den gamla ädellövningen 431229, 6187606 (Sweref 99TM).

5.7 Renhållning och sanitära anordningar

Det finns idag inga renhållnings- eller sanitära anordningar för allmänheten. Om naturvårdsförvaltaren bedömer att det finns behov för det bör man komplettera med detta framöver.

6 Konsekvenser av klimatförändringarna

Nederbörds mängderna bedöms öka höst och vintertid, vilka kommer, i synnerhet om myren restaureras, att magasineras i en ännu högre utsträckning i myren. Vatten kommer sedan att kunna läcka ut till omgivningen under de prognostiserade torrare somrarna vilket kommer att gynna allt biologiskt liv och samhället i stort. En restaurerad myr kommer även att minska risken för översvämningar vid skyfall sommartid. Risken att invasiva arter kommer in i området och slår ut den inhemska floran och faunan ökar med ett varmare klimat.

7 Jakt

Jakt får ej bedrivas på orre. Det krävs vidare Länsstyrelsens tillstånd för att få uppföra nya jaktorn. Jaktorn bör ej placeras ute på själva myren då de förtar "vildmarksintrycket".

I föreskrifterna för naturreservatet finns bl.a. följande undantag:

- A5 utgör ej hinder att en gång per kalenderår och efter samråd med förvaltaren kör ut med fordon för underhåll av jakttorn, körskador ska minimeras så långt möjligt,
- A5 utgör ej hinder för jakträttsinnehavaren att hämta fällda djur i samband med jakt eller vid normal körning vid uppsättning av stängsel, hämtning av sjuka djur eller likande, körskador ska minimeras så långt möjligt,
- A6 efter samråd med förvaltaren, jakträttsinnehavarens siktröjning av skjutgator i anslutning till jakttorn,

8 Tillsyn

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för området.

9 Dokumentation och uppföljning

9.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder

Uppföljning av bevarandemål ska ske i enlighet med de anvisningar som Naturvårdsverket utfärdar. Skötseln av naturreservatet följs upp kontinuerligt så att bevarandemål och syfte med naturreservatet uppnås. Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning och avrapportering av skötselåtgärder.

9.2 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare vad gäller i planen angivna mål och skötselåtgärder. De skötselåtgärder som anges i skötselplanen ska ses över om uppföljningen av kvalitetsmålen visar att en översyn är nödvändig eller i övrigt när det är påkallat.

10 Kostnader och finansiering

10.1 Ekonomisk utredning

Förvaltaren gör en ekonomisk utredning avseende kostnader och intäkter för förvaltningen.

10.2 Finansiering av förvaltningen

Staten ansvarar för (ev. bekostar):

- upprättande och revidering av skötselplan,
- utmärkning och underhåll av naturreservatets gränsutmärkning,
- tillverkning och underhåll av informationsskyltar 3 styck,
- tillsyn av naturreservatet,

Förvaltaren ansvarar för (ev. bekostar):

- genomförande av skötselplanens mål,
- iordningsställande och underhåll av leder,
- uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder,

- övervakning av florans, faunans och svamparnas utveckling,

Arrendatorn ansvarar för (ev. bekostar):

- sina betesdjur,
- röjning av igenväxningsvegetation inom betesmark efter förvaltarens godkännande,
- underhåll och tillsyn av hägnader kring betesdjur, inkl löpande kostnader för elektricitet,

Förvaltaren och markägaren kan genom skötselavtal överföra ansvaret för vissa av ovanstående punkter till annan part.

11 Prioritering av åtgärder och kostnadsansvar

	Skötselåtgärd	Tidpunkt	Planeringsområde	Kostnads- och åtgärdsansvarig	Prioritet	Upplysningar
Markskötsel	Fortsatt restaurering av naturbetesmark	Snarast	Naturbetesmark	Länsstyrelsen	1	Enligt förvaltarens anvisning
	Årligt bete av naturbetesmark	1/4 till 30/11	Naturbetesmark	Arrendator/Markägare	1	
	Utplantering/plantering/insådd av arter	Vid behov	Naturbetesmark	Förvaltaren	3	Främst slättergubbe
	Uppsättning av starholkar	När som helst på året	Fäladsmark	Förvaltaren	3	
	Hydrologisk utredning för att restaurera Fjällmossen			Länsstyrelsen	1	
	Hydrologisk utredning för att skapa våtmark		Våtmark	Länsstyrelsen	1	
	Röjning på mossen	Återkommande	Öppen mosse och laggkärr	Förvaltaren	1	
	Restaurering av ädellövskog	Återkommande	Ädellövskog	Förvaltaren	2	
	Avveckling av granplanteringar		Ädellövskog - restaurering	Förvaltaren	1	
	Hålla grus slänt fri från buskar och träd	Återkommande	Täktområde	Förvaltaren	2	
	Restaurering av randskog	Återkommande	Randskog	Förvaltaren	2	
	Restaurering av lövsumpskog	Återkommande	Lövsumpskog	Förvaltaren	2	
Anläggningar						
	Utmärkning av naturreservatets	Snarast efter att beslutet trätt i		Länsstyrelsen	2	Kontakt ska tas med naturskydd

	gränser, utvidgningsområdet	laga kraft				då NR sannolikt kommer att utvidgas
	Uppsättning av informationsskyltar	Snarast efter att beslutet trätt i laga kraft		Länsstyrelsen	1	3 stycken
	underhåll och tillsyn av hägnader kring betesdjur, inkl löpande kostnader för elektricitet,	Löpande	Naturbetesmark	Arrendator/mar kägare	1	
	iordningsställande och underhåll av leder	Löpande		Förvaltaren	2	Cirka 1730 meter befintlig och 1940 meter ny led
	Underhåll av fågeltorn, bänkar och bord samt plank vid fågeltornet	Löpande		Förvaltaren	1	

12 Rödlistade arter enligt Artdatabanken år 2015

RE	CR	EN	VU	NT	LC
Nationellt utdöd	Akut hotad	Starkt hotad	Sårbar	Nära hotad	Livskraftig

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Beteckning i EU:s fågeldirektiv, bilaga 1	Hotkategori 2015	Senaste observation	Observatör
Fåglar					
<i>Lyrurus tetrix</i>	Orre	A409		2018	L. Hansson
<i>Circus cyaneus</i>	Blå kärrhök	A082	NT	2016-04-02	L. Lundquist
<i>Haliaeetus albicilla</i>	Havsörn	A075	NT	2015-11-15	A. Holgersson
<i>Surnia ulula</i>	Hökuggla	A456		2013-04-07	Skånes rapportkommitté
<i>Asio flammeus</i>	Jorduggla	A222		2015-11-15	A. Holgersson
<i>Aquila chrysaetos</i>	Kungsörn	A091	NT	2015-11-15	A. Holgersson
<i>Aegolius funereus</i>	Pärluggla	A223		2012-04-06	A. Hansson
<i>Milvus milvus</i>	Röd glada	A074		2016-03-23	J. Wernerman
<i>Dryocopus martius</i>	Spillkråka	A236	NT	2016-04-02	L. Lundquist
<i>Grus grus</i>	Trana	A127		2017-04-30	E. Valfridsson
<i>Lullula arborea</i>	Trädlärka	A246		2016-04-02	L. Lundquist
<i>Lanius collurio</i>	Törnskata	A338		2014-06-29	J. Östberg
<i>Ciconia ciconia</i>	Vit stork	A031	CR	2014-04-27	E. Valfridsson
<i>Branta leucopsis</i>	Vitkindad gås	A045		2015-04-08	C. Mellby
<i>Riparia riparia</i>	Backsvala		NT	2014-05-15	M-L. Bárány
<i>Saxicola rubetra</i>	Buskskvätta		NT	2017-04-30	E. Valfridsson
<i>Accipiter gentilis</i>	Duvhök		NT	2013-05-29	M-L. Bárány
<i>Somateria mollissima</i>	Ejder		VU	2014-03-31	H. Cronert
<i>Buteo lagopus</i>	Fjällvråk		NT	2010-04-02	J. Wernerman
<i>Larus argentatus</i>	Gråtrut		VU	2015-04-07	O. Ejdrén
<i>Picus viridis</i>	Gröngöling		NT	2018-03-15	J. Johnmark
<i>Emberiza citrinella</i>	Gulspurv		VU	2016-03-23	J. Wernerman
<i>Regulus regulus</i>	Kungsfågel		VU	2015-04-07	O. Ejdrén
<i>Dendrocopos minor</i>	Mindre hackspett		NT	2014-03-31	H. Cronert
<i>Sturnus vulgaris</i>	Stare		VU	2015-04-07	O. Ejdrén
<i>Numenius arquata</i>	Storspov		NT	2016-04-23	E. Valfridsson
<i>Alauda arvensis</i>	Sånglärka		NT	2015-04-07	O. Ejdrén
<i>Anser fabalis</i>	Sädgås		NT	2012-03-02	M. Persson
<i>Emberiza schoeniclus</i>	Sävsparv		VU	2015-04-07	O. Ejdrén
<i>Anthus pratensis</i>	Ängspiplärka		NT	2015-04-07	O. Ejdrén
Insekter					
<i>Hesperis comma</i>	Silversmygare		NT	2016-08-15	M. Holmen

Kärlväxter					
<i>Pedicularis sylvatica</i>	Granspira		NT	2016-05-20	C. Brorsson
<i>Arnica montana</i>	Slåttergubbe		VU	2014-07-08	C. Wigermo

Fågelarter enligt EU:s fågeldirektiv bilaga 1, för vilka särskilda skyddsområden skall avsättas:

Art	kod	förekomstform
Röd glada, <i>Milvus milvus</i>	(A074)	födosökande
Spillkråka, <i>Dryocopus martius</i>	(A236)	födosökande, möjligen häckande

13 Källor

13.1 Litteratur

Länsstyrelsen i Kristianstad län. 1996: *Från Bjäre till Österlen, Skånska natur- och kulturmiljöer*

Länsstyrelsen i Kristianstads län, planeringsavdelningen. 1983. *Myrar i Kristianstads län*

Länsstyrelsen i Skåne län., *Häckfågelinventeringen på Skånska myrar år 2006*

Naturvårdsverket. 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*

Naturvårdsverket. 2007: *Myrskyddsplan för Sverige. Delrapport – objekt i Götaland*. Rapport 5670

Flora och Fauna årg 101:3, 2006, *Öppna mossar växer igen i Sydsverige*

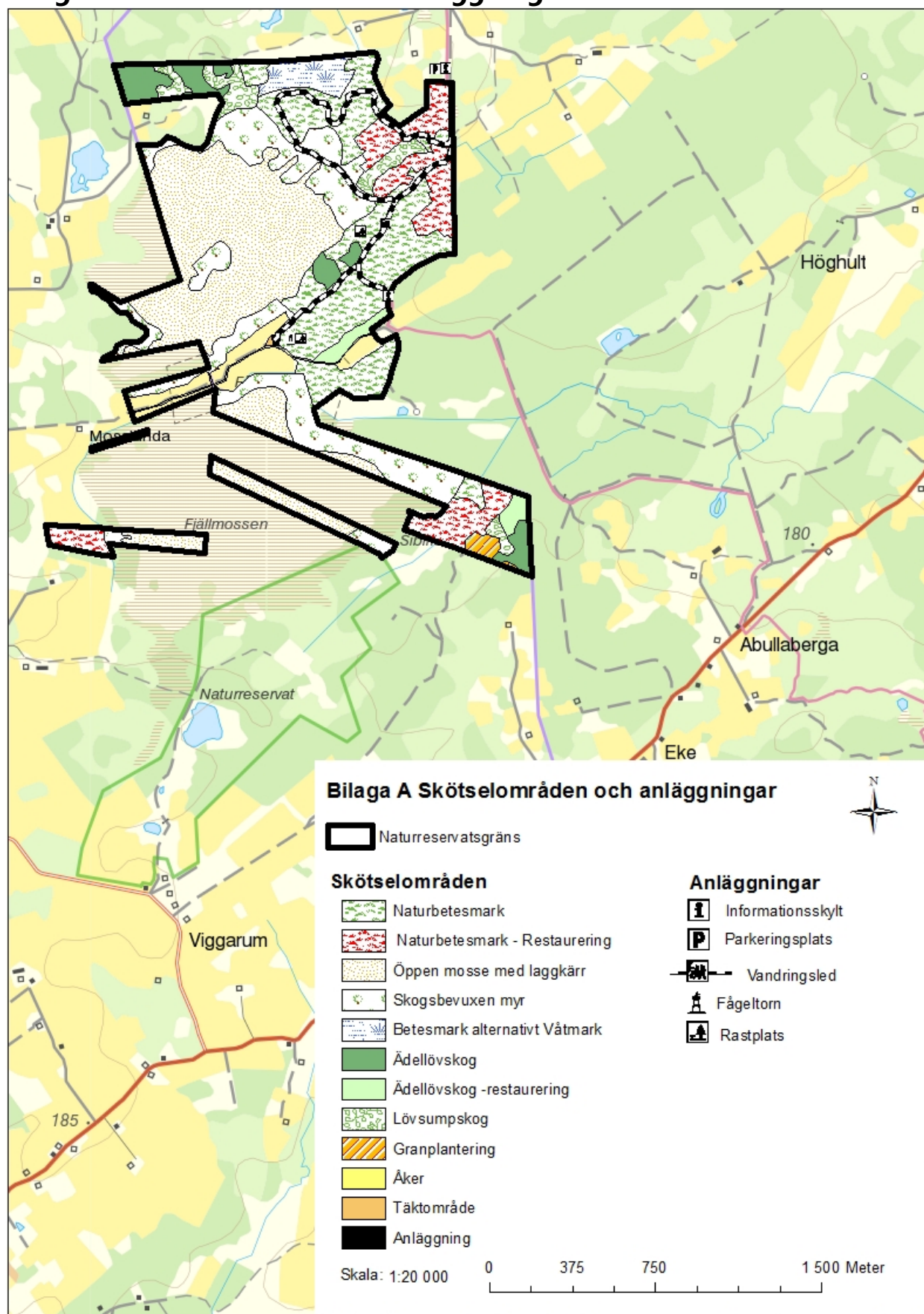
Länsstyrelsen i Skåne län. 2011. Förslag till ändringar inom Natura 2000-området Fjällmossen (SE0430121) i Hörby och Kristianstad kommun.

Länsstyrelsen i Skåne län. 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-område Fjällmossen SE0430121.

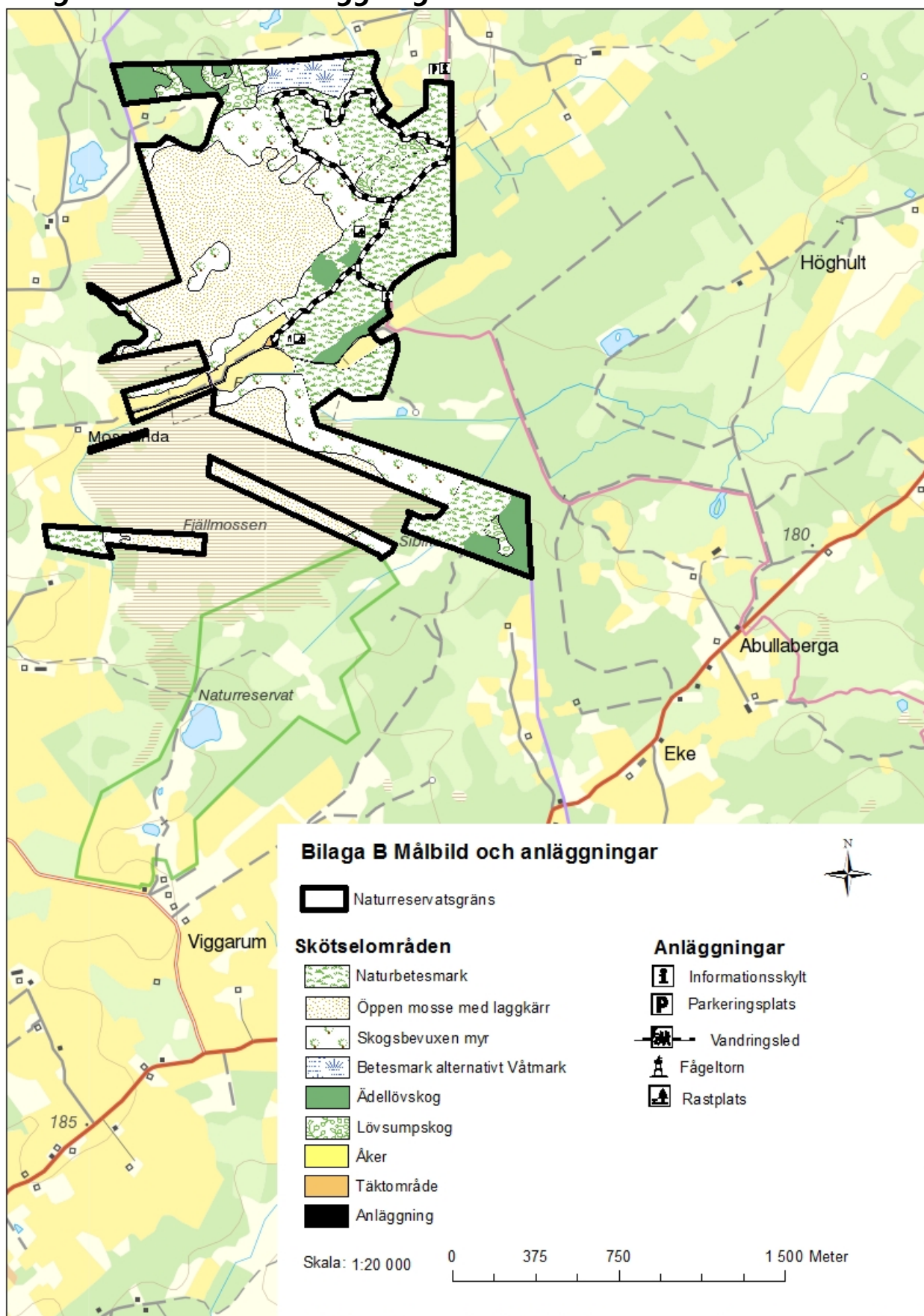
13.2 Kartor

- Karta över Skåne, 1684, Gerhard von Buhrman.
- Generalstabskartan 1865, Lund J243-5-1, Rikets allmänna kartverksarkiv,
- Häradsekonomiska kartan, Långaröd J112-1-37, Hörröd J112-1-38, Rikets allmänna kartverksarkiv, Lantmäteriet
- Ortofoto, 2016, Lantmäteriet
- Övriga kartor och bakgrundskartor, Lantmäteriet. © Geodatasamverkan

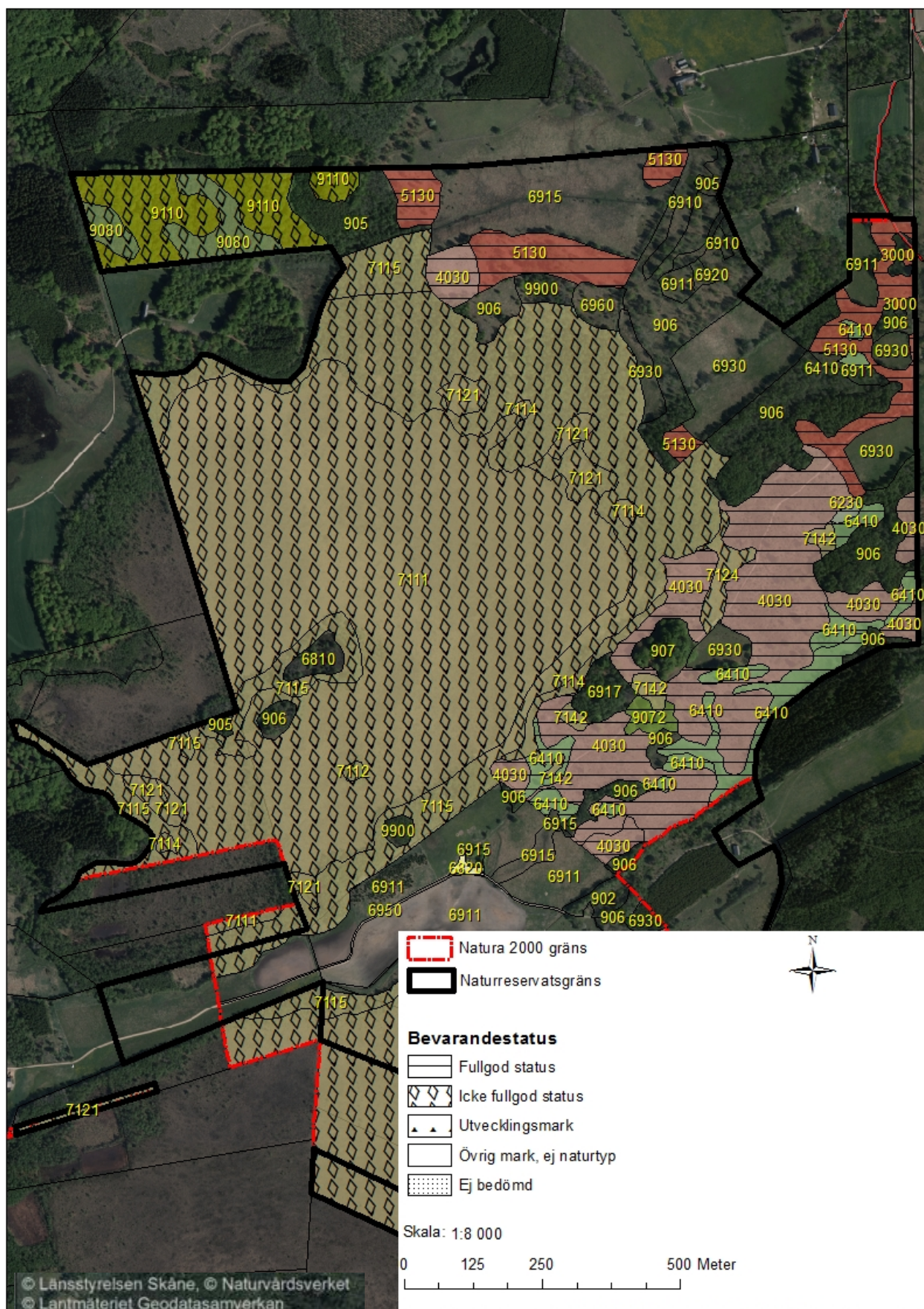
Bilaga A Skötselområden och anläggningar

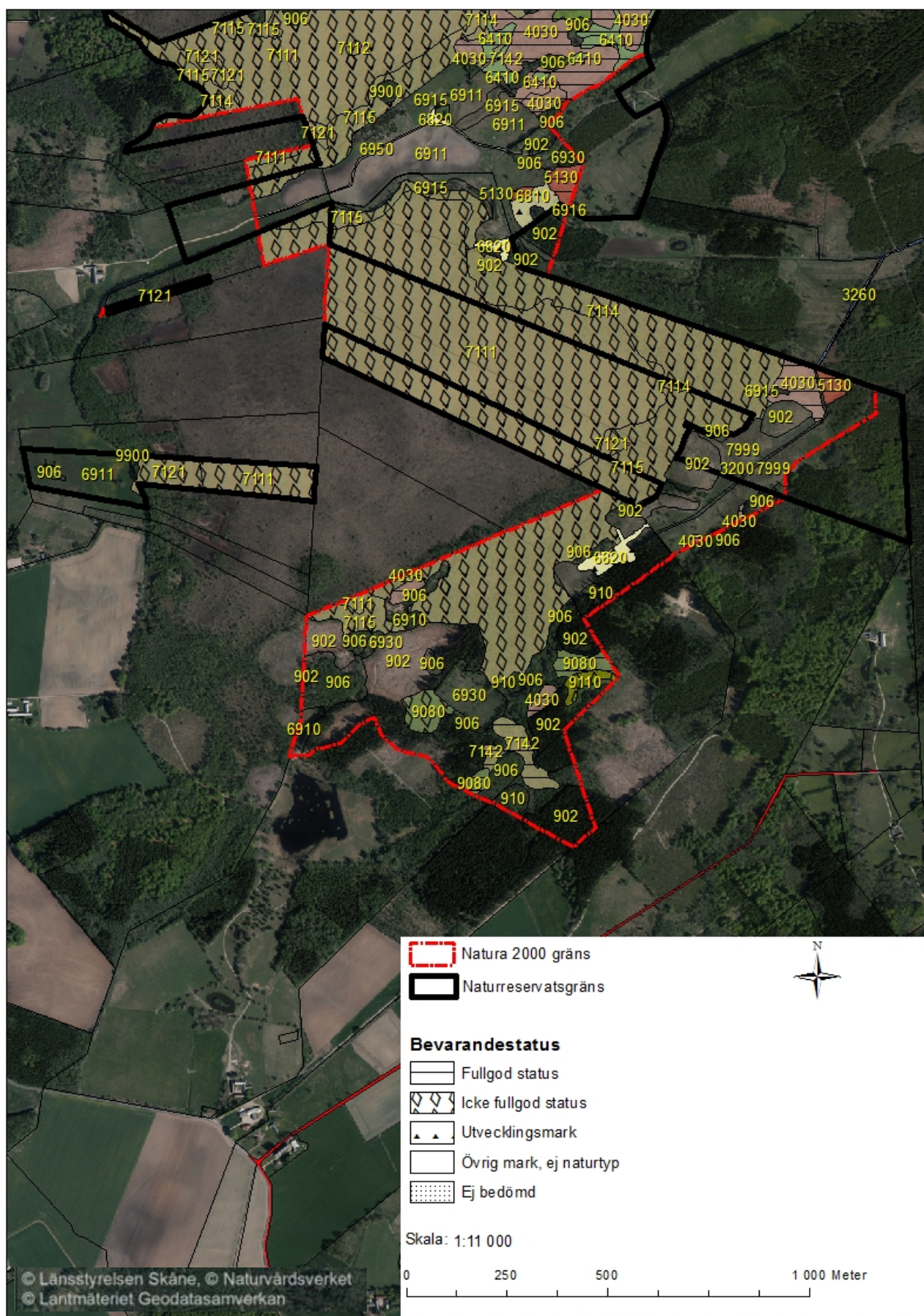
Bilaga B Målbild och anläggningar

Bilaga C Natura 2000-området Fjällmossen, norra delen, med naturtyper enligt Natura 2000

Bilaga D Natura 2000-området Fjällmossen, södra delen, med naturtyper enligt Natura 2000

Bilaga E, Naturtypskoder för kartan

Natura 2000-naturtyper

- 4030 – Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen
- 5130 – Enbuskmarker nedanför trädgränsen
- 6230 – Artrika stagg-gräsmarker nedanför trädgränsen.
- 6410 – Fuktängar med blåttåtel eller starr.
- 7110 – *Högmossar
- 7111 – *Högmossar öppna mosseplan (krontäckning 0-30%)
- 7114 – *Högmossar laggkärr (krontäckning 0-30%)
- 7115 – *Högmossar trädklädda mosseplan och delar av mosse, laggkärr (krontäckning 0-100%)
- 7120 – Degenererade högmossar
- 7121 – Degenererade högmossar öppna mosseplan (krontäckning 0-30%)
- 7124 – Degenererade högmossar laggkärr (krontäckning 0-30%)
- 7142 – Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn
- 9070 – Trädklädd betesmark
- *9080 – Lövsumpskog
- 9110 – Näringsfattig bokskog.

*Skogsbevuxen myr (91D0)

Icke-naturtyper

- 902 – Granskog (>70%).
- 905 – Lövblandad barrskog (30-70% löv).
- 906 – Triviallövskog (>70% triviallöv).
- 907 – Ädellövskog (>70% löv och >50% ädellöv).
- 3000 - Vatten
- 6911 – Öppen kultiverad betesmark.
- 6915 – Fuktäng.
- 6930 – Åker.

Naturreservatet Fjällmossen i Hörby och Kristianstads kommun omfattar stora delar av Fjällmossen. Utöver den nemorala platåmossen, som är en av Sveriges sydligaste, finns här ett kargt utmarkslandskap. I området lever en mängd sällsynta fågelarter som är beroende av dessa biotoper för sin överlevnad.

En del i länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda naturreservat och upprätta skötselplaner.

Skötselplanen innehåller syftet med reservatet, en markhistorisk beskrivning samt planerad markanvändning, mål och skötselåtgärder för området. Den innehåller också information om friluftsliv, samt om hur en framtida uppföljning av området är tänkt att ske.

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane

Kontaktperson

Miljöavdelningen

Johan Johnmark

010-22 41 411

johan.johnmark@lansstyrelsen.se

Inkomna yttranden och länsstyrelsens bemötande

Hörby kommun: Har inget att erinra mot förslaget utan ser positivt på att det föreslagna området bevaras för framtiden och sköts på ett sätt som främst gynnar naturvården och biologisk mångfald men även friluftslivet.

SGU: Avstår från att yttra sig i ärendet.

Lunds botaniska förening: Föreningen har inget att erinra mot förslaget eller de värden, skötselförslag och hotfaktorer som beskrivs i planen. Reservatet har goda förutsättningar att gynna såväl djur- som växtliv om de planerade åtgärderna kan realiseras fullt ut.

Vi kan inte nog understryka behovet av fortsatt och gärna utökad hävd, och där så behövs avverkning och buskröjning, på naturbetesmarkerna. Betesfredning i syfte att gynna blomning för fjärilar, humlor och bin kan accepteras, så länge de betesfredade områdena inte är desamma från år till år.

Beskrivningen av naturbetesmarkerna (s 21) bör också nämna borsttåg ifall denna viktiga indikator för mager betesmark fortfarande finns i området (arten sågs 2009 strax NO fågeltornet, enligt en rapport i Artportalen). Om även svinrot finns i området (vilket antyds i andra textraden på s 22) så bör också denna art nämnas i beskrivningen.

På s 20 står att slåttergubbe är "enkönad", vilket inte stämmer eftersom det finns både ståndare och pistill i de flesta blommorna. Ordet bör bytas ut mot "självsteril" eller "självinkompatibel", vilket innebär att det måste komma pollen från en annan planta för att ge frösättning (därför behovet att det måste finnas grupper av individer

på lokalen). Utplantering kan vara en bra metod för att stödja befintliga populationer av slättergubbe, men man bör överväga plantering av småplantor i stället för frön, så att etableringen underlättas (enligt tidigare erfarenheter från fältnocka och andra arter). De botaniska trädgårdarna i Skåne och Lunds Botaniska Förening är beredda att bistå i sådana projekt ifall det behövs hjälp med fröinsamling, uppförökning, mm.

Förslaget kunde gärna bli lite mer konkret vad gäller inplanteringen av andra växtarter, speciellt sådana som är knutna till myrmark (s. 8). Vilka arter avses, och finns det tidigare erfarenheter av att restaurera populationer av högmosseväxter genom inplantering? Om inte, bör restaurering i första hand omfatta biotopen som sådan.

För själva mossen föreslås en återställning av hydrologin (igenläggning av avvattande diken mm) så att området blir blötare och inte kräver återkommande röjningar av träd och buskar. Denna åtgärd känns absolut nödvändig och bör hamna högst på prioriteringslistan så att värdefulla högmossebiotoper kan uppnå fullgod bevarandestatus (s 10). Uttrycket "Utreda förutsättningarna att återställa vattenregimen..." (s 24) känns därför lite vagt i sammanhanget.

En sista korrekturläsning skulle inte skada: det saknas mellanslag på enstaka ställen och det har smugit sig in en avvikande stilsort i näst sista stycket på s 11. Man har haft som princip att bara ange svenska namn på arter i löpande text, varför det känns onödigt att ange vetenskapligt namn för två av arternas i andra stycket på s 18.

Länsstyrelsen: har kompletterat skötselplanen med rapporterade arter. Länsstyrelsen har förtydligat skrivningen kring slättergubbe. Gällande syftesformuleringen kring inplantering av för området lämpliga hotade eller sällsynta arter pekar den inte ut några direkta arter då behovet kan förändras över tid och gäller inte enbart växter, t.ex. skulle förstärkning/återintroduktion av orre kunna ske. En hydrologisk återställning av mossen påverkar både gällande dikningsföretag och mark utanför naturreservatet, därav den något vaga formuleringen kring utreda förutsättningarna.

Aron Erlandsson (betesarrende del av Brännestad 2:6 och boende på Brännestad 3:8): Uppskattar att delar av den planerade vandringsleden kommer ca 180 meter från trädgården till fastigheten Brännestad 3:8. Vidare har en del av åkermarken vid kanalen tagits i anspråk för ett trädgårdsland, vilket gör att avståndet från vandringsleden till de platser som ägaren vistas ofta på, kommer att krympa till ca 100 meter.

Vi är positiva till att besökare kan få möjlighet att smidigt vandra på den säregna natur- och kultur-miljö, som närheten till själva Fjällmossen erbjuder. Dock ser vi gärna att den norra vandringsslingan modifieras enligt bifogad skiss. Gängse tolkning

av ALLEMANSRÄTTEN är bl.a. att man inte skall gå närmare tomtmark än 300 meter för att inte störa de som bor på fastigheten, borde det väl också vara tillämpligt i detta fall.

Dessutom är området som berörs av den "lilla norra slingan" sankt och snudd på oframkomlig delar av året.

Med förhoppning om att dessa synpunkter kan beaktas.
(Förslag på leddragning utritad på karta insändes också red. anm.)

Länsstyrelsen: Insänt yttrande tas upp i bemärkelsen inkommit från närboende, då yttrandet inte omfattar någon form av arrendefråga. Länsstyrelsen väljer, oaktat er tolkning av 300 meters frågan, att ändra föreslagen leddragningen så som ni önskar, då vandraren skulle bli något mer torrskodd.

Föreningen bevara Linderödsåsen: Föreningen Bevara Linderödsåsen bildades år 2000 och verkar för att bevara naturen och människors livsmiljö på Linderödsåsen. Föreningen anser det rimligt att få inkomma med synpunkter på samma sätt som t ex. Naturskyddsföreningen i Skåne och Skånes Ornitologiska Förening. I Länsstyrelsens förslag (sid. 13) skrivs det att: "Tidigare har det funnits en bra stam av orre i området. Orren har tyvärr minskat, för att ej ha hörts eller setts de senaste åren. Sannolikt pga en ökande stam av vildsvin och grävling." I Länsstyrelsens «Skötselsplan för naturreservatet Fjällmossen» (bilaga 4, avsnitt 2.2, sid. 18) skrivs det att: "Sannolikt har den breda nedgången av antalet orrar i området berott på landskapsförändringen, medan "dödsstöten" de senare åren har skett genom predation av ägg och kycklingar av vildsvin, grävling och räv." En av föreskriftspunkterna i «Förslag till bildande av naturreservatet Fjällmossen i Kristianstads kommun, Skåne län» uttalar att det är förbjudet att: "11. utfodra vilt" (sid 5) Föreningen Bevara Linderödsåsen är mycket förvånad över att det finns ett undantag från föreskrifterna: "A11 gäller ej, efter samråd med förvaltaren, åtling av vildsvin." (sid 8 i Förslag till bildande av naturreservatet Fjällmossen i Kristianstads kommun, Skåne län.) Det finns inga bra argument för undantaget och Föreningen Bevara Linderödsåsen föreslår att undantaget tas bort från förslaget. Enligt föreningens uppfattning är vildsvin en etablerad del av svensk fauna. Föreningen instämmer med LRF:s rekommendation att vildsvinsstammens storlek enbart skall bygga på den naturgivna fodertillgången (<http://www.faravelsforbundet.se/wp-content/uploads/vildsvinspolicy2013.pdf>). Åtling och utfodring kan medverka till en ökad vildsvinstam i trakterna på och runt Fjällmossen och kan resultera i att orren aldrig återetablerar en livskraftig stam på Fjällmossen.

Länsstyrelsen: Vilka föreningar som per automatik utgör sakägare stipuleras av 16 kap. 13 § miljöbalken. Alla har dock möjlighet att inkomma med yttrande. Det råder förbud mot utfodring av vilt i naturreservatet. På marker utanför

naturreservatet sker utfodring av vilt, vilket medför att viltstammarna är av högre numerär än vad skulle vara fallet om vinterregleringen fullt ut skulle slagit igenom och suggorna endast ätit av den mat som naturligt finns i skog och mark. Därtill är vildsvin svårjagade genom att främst vara skymnings- och nattaktiva. Skälet till undantaget gällande; efter samråd med förvaltaren, åtling av vildsvin och där åtling endast får ske med stationär spridare som sprider majs eller spannmål eller att fodret placeras i låda/tunna, är att kunna reducera vildsvinsstammen. I det fall stora mängder vildsvin från den i omlandet utfodrade stammen uppehåller sig i naturreservatet med stora markskador till följd.

Bengt Andersson: Undertecknad fastighetsägare till Bus 4:35 påverkas av bildandet av Naturreservaten Fjällmossen i Hörby och Kristianstads kommun. För att kunna nå min fastighet Bus 4:35 måste jag passera genom fastigheten Bus 4:3 via befintlig skogsväg, som skall underhållas och skötas, genom det föreslagna naturreservatet. Jag vill att detta skrivs in som undantag i föreskrifterna. Jag har tidigare fått tillstånd för torvtäkt inom delar av Fjällmossen. Även om tillståndet har gått ut och ingen brytning av torv har påbörjats, så förutsätter jag att jag får ett nytt tillstånd för husbehovstäkt när ny ansökan inkommer till Länsstyrelsen och att även detta skrivs in som undantag i föreskrifterna. Beslutsdatum 2015-05-29 Dnr 525-21606-2012, 1266-20-706. Jag vill att Länsstyrelsen kontaktar mig för att diskutera ovan frågor.

Länsstyrelsen: Undantag finns från föreskrift gällande normalt underhåll av befintliga vägar. Du har därmed möjlighet att nyttja och underhålla väg så att du kan ta dig till din fastighet. Om du vill stadfästa denna rätt, oavsett naturreservats existens, bör du teckna servitut om nyttjade av väg över fastigheten Bus 4:3 vilken tecknas med länsstyrelsen i egenskap av förvaltare av naturvårdsverkets fastigheter. Gällande din torvtäktverksamhet för husbehov ligger denna utanför naturreservatet och omfattas därmed ej av föreskrifterna, därav går det ej heller att meddela undantag för denna.

Inkomna yttranden efter remisstidens utgång:

E.ON Energidistribution AB: har tagit del av inkomna handlingar i ovan rubricerat ärende och har följande synpunkter.

E.ON har endast en lågspänningsluftledning i den västra gränsen på fastigheten Bus 4:3 som kan komma att beröras, se insänd karta. Kraftledningen omfattas även av Elsäkerhetsverkets starkströmsföreskrifter, ELSÄK-FS 2008:1 samt ELSÄK-FS 2010:1. Starkströmsföreskrifterna reglerar bland annat ledningskonstruktion, höjd över mark, avstånd från ledning till byggnad, brännbart upplag, parkeringsplatser, tillfartsvägar med flera verksamheter.

E.ON noterar, enligt reservatföreskrifterna, att befintliga luftledning kan bibehållas i oförändrat skick och att vi kan utföra kontroll och skötsel (enligt Elsäkerhetsverkets

Starkströmsföreskrifter ELSÄK-FS 2008:3, inklusive ändringar i ELSÄK-FS 2010:3). Det innebär att bestämmelserna inte ska utgöra hinder för vårt planerade regelbundna framtida skogliga underhåll av ledningsgatan, t ex röjning och fällning av farliga kanträd. För att kunna utföra nödvändig röjning samt annat underhåll, exempelvis utbyte av stolpar eller reparation av luftledning, är det en förutsättning att motordrivna maskiner kan framföras i, till och från ledningsgatan. Underhåll på ledningarna måste kunna genomföras även efter att Naturskyddsområde har beslutats. Nödvändigt underhåll innefattar möjlighet att köra med maskiner till ledningen samt i ledningsgatan i händelse av störning eller annat reparationsarbete. E.ON måste vidare kunna utföra normal underhållsröjning inom en skogsgata på: 4-6 meter för 0,4 kV luftledningen. Därutöver ska enstaka, för ledningen, farliga träd utanför skogsgatan kunna tas bort.

E.ON förutsätter att hänsyn tas till ovanstående synpunkter samt att våra befintliga anläggningar kan vara kvar i sitt nuvarande läge, att åtgärder för drift och underhåll kan utföras vid behov, att tillträde med fordon och maskiner inte försvåras för våra befintliga anläggningar samt att E.ON inte drabbas av några kostnader till följd av bildandet av naturreservatet.

Länsstyrelsen: Erinrar att drift och underhåll av ledningar och anläggningar får ske i fortsättningen precis som det tidigare har skett.

HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Mottagare

För att överklaga skriver ni till regeringen, Miljö- och energidepartementet. Observera dock att ni ska skicka överklagandet till skane@lansstyrelsen.se eller till Länsstyrelsen Skåne, Miljöavdelningen, 205 15 MALMÖ.

Tid för överklagande

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen senast den **22 februari 2019**. Om den som vill överklaga beslutet företräder det allmänna ska överklagandet dock ha kommit in tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Innehåll

Överklagandet ska vara skriftligt. I överklagandeskrivelsen ska ni ange:

- vilket beslut ni överklagar, beslutets datum och ärendenummer (diarienummer),
- på vilket sätt ni vill att beslutet ska ändras,
- er adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- eventuella handlingar eller annat som stödjer er mening.

Ytterligare upplysningar

Behöver ni veta mer om hur ni ska göra kan ni ringa till Länsstyrelsen, telefon 010-224 10 00 (växel).